

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ УНІВЕРСИТЕТ
МИТНОЇ СПРАВИ ТА ФІНАНСІВ**

**ФАКУЛЬТЕТ ЕКОНОМІКИ, БІЗНЕСУ ТА МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН
КАФЕДРА ІНОЗЕМНОЇ ФІЛОЛОГІЇ, ПЕРЕКЛАДУ ТА ПРОФЕСІЙНОЇ
МОВНОЇ ПІДГОТОВКИ**

Кваліфікаційна робота магістра

на тему:

**«ОСОБЛИВОСТІ ЖАНРУ УНІВЕРСИТЕТСЬКОГО РОМАНУ (НА
ПРИКЛАДІ ТВОРЧОСТІ ДЕВІДА ЛОДЖА, РОМАН «ПЕРЕМІНА
МІСЦЬ»»**

Виконала: студентка II курсу

групи ФЛ-24-1зм

спеціальності 035 Філологія

спеціалізації 035.041

«Германські мови та літератури

(переклад включно), перша – англійська

Овчаренко Вікторія Ігорівна

Керівник к.ф.н., доц.Рожественська І.Є.

«Допущено до захисту»

Завідувач кафедри _____ (підпис)

Дніпро – 2026

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УНІВЕРСИТЕТ МИТНОЇ СПРАВИ ТА ФІНАНСІВ

Факультет економіки, бізнесу та міжнародних відносин

Кафедра іноземної філології, перекладу та професійної мовної підготовки

Освітній рівень магістр

Спеціальність В 11 Філологія

Освітньо – професійна програма «Германські мови та літератури (переклад включно), перша – англійська»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри _____

« ____ » _____ 20__ року

ЗАВДАННЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ МАГІСТРА

_____ ОВЧАРЕНКО ВІКТОРІЇ ІГОРІВНІ _____

1. Тема кваліфікаційної роботи магістра (проєкту) «Особливості жанру університетського роману (на прикладі творчості Девіда Лоджа, роман «Переміна місць»)» _____

Керівник кваліфікаційної роботи (проєкту) к.ф.н., доц.Рожественська Ірина, Євгенівна _____

затверджені наказом УМСФ від « ____ » _____ 20__ року № _____

2. Строк подання студентом кваліфікаційної роботи (проєкту) _____ 20__ р.

3. Вихідні дані до кваліфікаційної роботи (проєкту): Теоретичні засади літературознавчого аналізу художнього твору; концепція університетського роману як жанру; наукові праці з теорії сатири, інтертекстуальності та наративу; критичні дослідження творчості Девіда Лоджа; наукові статті та монографії вітчизняних та зарубіжних дослідників _____

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити)

1) здійснити огляд теоретичних підходів до вивчення університетського роману в сучасному літературознавстві; 2) охарактеризувати жанрові та поетичні особливості університетського роману; 3) проаналізувати проблематику, систему образів і наративні стратегії у романі «Переміна місць»; 4) дослідити роль сатири, інтертекстуальності та просторово – культурної опозиції в творі; 5) визначити місце творчості Девіда Лоджа в розвитку традиції університетського роману _____

5. Консультант розділів кваліфікаційної роботи (проєкту)

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
Вступ	Рождественська І. Є., к.ф.н., доц.	9.10.2025	10.10.2025
Розділ 1	Рождественська І. Є., к.ф.н., доц.	12.10.2025	12.10.2025
Розділ 2	Рождественська І. Є., к.ф.н., доц.	15.10.2025	18.10.2025
Висновки	Рождественська І. Є., к.ф.н., доц.	25.11.2025	07.01.2026

6. Дата видачі завдання 22.09.2025

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи магістра Строк	Виконання етапів роботи (проєкту)	Примітка
1.	Пошук наукових джерел з теми дослідження, їх аналіз	жовтень 2025	виконано
2.	Добір фактичного матеріалу	листопад 2025	виконано
3.	Написання вступу	грудень 2025	виконано
4.	Написання теоретичного розділу	грудень 2025	виконано
5.	Написання практичного розділу	січень 2026	виконано
6.	Формулювання висновків	січень 2026	виконано
7.	Одержання відгуку та рецензії	січень 2026	виконано
8.	Захист	січень 2026	виконано

Магістрант _____ В. І. Овчаренко (підпис) (ініціали та прізвище)

Керівник роботи _____ І. Є. Рождественська (підпис) (ініціали та прізвище)

РЕФЕРАТ

Дипломна робота присвячена дослідженню особливостей жанру університетського роману в сучасній англомовній літературі на матеріалі творчості Девіда Лоджа, зокрема роману «*Переміна місць*» (*Changing Places: A Tale of Two Campuses*).

Об'єкт дослідження – університетський роман (campus novel) у сучасній англомовній літературі.

Предмет дослідження – жанрові, структурні та тематичні особливості роману Девіда Лоджа «*Переміна місць*» як одного з репрезентативних зразків університетського роману другої половини ХХ століття.

Мета роботи полягає у виявленні специфіки жанру університетського роману та визначенні художніх і наративних засобів репрезентації академічного середовища в романі «*Переміна місць*».

Теоретико-методологічну основу дослідження становлять праці з теорії жанру, наратології, інтертекстуальності та метапрози, а також літературознавчі дослідження, присвячені творчості Девіда Лоджа та феномену університетського роману. У роботі застосовано описовий, порівняльно-типологічний, інтерпретаційний та елементи структурно-наративного аналізу.

Отримані результати засвідчують, що роман «*Переміна місць*» поєднує жанрові риси сатиричного роману, метапрози та інтелектуальної гри, репрезентуючи академічне життя як замкнену, ієрархізовану та водночас іронічно осмислену систему. Встановлено, що ключовими художніми стратегіями є сатира, інтертекстуальність, наративна поліфонія, контраст культурних моделей та іронічна деконструкція академічних стереотипів. Роман демонструє взаємодію літературної теорії й художньої практики, а також відображає процеси інтернаціоналізації освіти та трансформації інтелектуального авторитету в другій половині ХХ століття.

Ключові слова: університетський роман, campus novel, Девід Лодж, жанр, сатира, інтертекстуальність, метапроза, наратив.

SUMMARY

The presented paper is dedicated to the analysis of the peculiarities of the university novel as a literary genre in modern English-language literature, with special emphasis on David Lodge's novel *Changing Places: A Tale of Two Campuses*.

The **object of the research** is the university novel (campus novel) as a genre phenomenon in contemporary British and American literature.

The **subject of the research** is the genre, structural and thematic characteristics of David Lodge's novel *Changing Places* and the specific features of representing academic life and university culture in fiction.

The **main aim of the paper** consists in analyzing the genre features, narrative strategies and thematic dominants of the university novel on the basis of David Lodge's *Changing Places*. The accomplishment of this aim determines the solution of the following objectives:

- profound analysis and systematization of theoretical approaches to the study of the university novel as a literary genre;
- investigation of the main genre characteristics of the campus novel in modern literature;
- analysis of narrative techniques, satire and intertextual elements used in David Lodge's novel;
- identification of the role of irony and cultural contrast in depicting academic environments.

The paper examines the university novel as a genre combining elements of satire, social commentary and metafiction. It is proved that *Changing Places* represents academic life as a closed social system characterized by hierarchy, cultural opposition and intellectual rivalry. Special attention is paid to the contrast between British and American university traditions and to the ironic interpretation of academic values and identities.

The **scientific novelty of the presented research** lies in the comprehensive analysis of David Lodge's *Changing Places* as a representative example of the

university novel, as well as in the systematic study of its genre and narrative features within the context of modern English-language literature.

Key-words: university novel, campus novel, genre, David Lodge, satire, academic discourse, narrative strategies.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	8
РОЗДІЛ 1. УНІВЕРСИТЕТСЬКИЙ РОМАН ЯК ЖАНРОВЕ ЯВИЩЕ В СУЧАСНІЙ ЛІТЕРАТУРІ	11
1.1 Визначення «університетського роману»	11
1.2 Історичний розвиток університетського роману (з 1950-х років)	15
1.3 Загальні теми та мотиви	19
1.4 Формальні риси	23
1.5 Порівняння зі спорідненими жанрами	27
РОЗДІЛ 2. ТВОРЧІСТЬ ДЕВІДА ЛОДЖА В КОНТЕКСТІ ЖАНРУ УНІВЕРСИТЕТСЬКОГО РОМАНУ	32
2.1 Академічна кар'єра та професійне життя Девіда Лоджа	32
2.2 Роль Девіда Лоджа у розвитку та переосмисленні університетського роману	36
2.2.3 Огляд трилогії Лоджа: «Переміна місць», «Маленький світ» та «Чудова робота»	40
2.2.4 Критичне сприйняття роману «Переміна місць»	43
РОЗДІЛ 3. ПОЕТИКА ТА ЖАНРОВІ ОСОБЛИВОСТІ РОМАНУ ДЕВІДА ЛОДЖА «ПЕРЕМІНА МІСЦЬ»	47
3.3.1 Місце дії та контекст	47
3.3.1 Сюжет та структура оповіді	50
3.3.3 Персонажі як академічні архетипи	53
3.3.4 Стилiстичні особливості	57
3.3.5 Відповідність жанровій традиції	60
ВИСНОВКИ	65
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	68

ВСТУП

Університетський роман (*campus novel*) належить до тих жанрових форм англійської та американської літератури другої половини ХХ – початку ХХІ століття, які привертають значну увагу літературознавців. Популярність цього жанру зумовлена тим, що він репрезентує своєрідний зріз академічного життя, відображає соціокультурні трансформації в системі освіти, особливості інтелектуального середовища та динаміку взаємин між університетом і суспільством. Значний інтерес дослідників викликають питання жанрової специфіки *campus novel*, його типологічних ознак, провідних тематичних домінант і функціонування сатири, іронії та постмодерністських технік. Особливе місце у вивченні жанру займає творчість Девіда Лоджа — одного з найвідоміших представників університетського роману, чия художня манера вирізняється поєднанням інтелектуального гумору, соціальної критики та постмодерністської гри.

Детальним дослідженням жанру університетського роману займалися К. Вомек, Е. Шоуолтер, М. Фельсбергер, Ч. Андерсон, Дж. Телін, Т. Актюрк, М. Бредбері, П. Босток, Б. Арізті Мартін, Н. Фріджі, І. Катіп, А. Аттіла та інші. Значну увагу творчості Девіда Лоджа приділено у працях О. Бандровської, Ю., а також у численних зарубіжних дослідженнях, присвячених постмодерністським аспектам його прози. У контексті аналізу роману «Переміна місць» науковці зосереджуються на проблемах міжкультурної комунікації, структурних особливостях наративу, прийомах інтелектуальної сатири та соціально-філософській проблематиці твору.

Актуальність роботи зумовлена потребою системного аналізу університетського роману як специфічного жанрового утворення, що поєднує елементи соціальної сатири, інтелектуальної прози та постмодерністської наративної структури. Особливої уваги потребує дослідження роману Девіда Лоджа «Переміна місць», який є одним із найрепрезентативніших і водночас

інноваційних зразків *campus novel*. Незважаючи на наявність великої кількості праць, низка теоретичних і структурно-поетичних аспектів жанру залишається дискусійною, а роль роману Лоджа у його розвитку потребує подальшої наукової систематизації.

Наукова новизна роботи полягає у спробі комплексного аналізу жанрових, структурних і тематичних особливостей роману Девіда Лоджа «Переміна місць» у контексті розвитку університетського роману, а також у виявленні специфіки функціонування художнього прийому «переміни місць» як центрального композиційного та ідеологічного принципу твору. Новизна полягає також у встановленні ролі міжкультурного зіставлення британського й американського університетського середовища у формуванні сатиричного та філософського змісту роману.

Об'єктом дослідження є університетський роман (*campus novel*) у сучасній англомовній літературі.

Предметом дослідження є жанрові, структурні та тематичні особливості роману Девіда Лоджа «Переміна місць» («*Changing Places: A Tale of Two Campuses*») як одного з найхарактерніших творів жанру.

Метою дослідження є комплексне вивчення жанрової специфіки університетського роману на матеріалі роману Девіда Лоджа «Переміна місць» та з'ясування ролі наративних, структурних і постмодерністських елементів у формуванні його художньої моделі.

Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити такі завдання:

1. уточнити визначення поняття «університетський роман» та окреслити його генезу;
2. визначити провідні тематичні домінанти жанру на матеріалі твору;
3. проаналізувати композиційно-наративну структуру роману;
4. охарактеризувати міжкультурний контраст британського й американського кампусів як жанротвірний чинник;
5. дослідити функціонування постмодерністських прийомів у романі;
6. виявити специфіку інтелектуального гумору та лінгвістичної гри у творі.

Матеріалом дослідження є роман Девіда Лоджа «Переміна місць» (1975), додатково проаналізовано праці зарубіжних та українських літературознавців, присвячені жанру університетського роману та поетиці постмодернізму.

Методи дослідження. У роботі використано описовий метод для узагальнення теоретичних відомостей про жанр *campus novel*; метод структурно-семантичного аналізу – для вивчення композиційної моделі та тематичних елементів роману; порівняльно-типологічний метод – для зіставлення британського та американського університетських контекстів; метод культурно-історичного аналізу – для визначення соціокультурних чинників, що впливають на поетику твору; елементи постмодерністського аналізу – для інтерпретації прийомів інтелектуальної гри, іронії та метапрози.

Практична значущість дослідження полягає у можливості використання його результатів у процесі викладання зарубіжної літератури ХХ–ХХІ століть, у розробці спецкурсів і спецсеминарів із проблем жанрової поетики, а також у подальших дослідженнях творчості Девіда Лоджа та феномену університетського роману.

Структура роботи Перший розділ присвячено теоретичному осмисленню університетського роману як жанрового явища в сучасній літературі. У ньому розглянуто основні підходи до визначення поняття «кампусний роман», окреслено його жанрові ознаки, тематичні домінанти та наративні особливості, а також простежено взаємозв'язок університетського роману з іншими жанровими моделями. У другому розділі здійснено аналіз поетики роману Девіда Лоджа «Переміна місць». Особливу увагу зосереджено на проблематиці твору, системі образів, специфіці сатири, інтертекстуальних зв'язках та наративних стратегіях, що формують художню структуру роману. Третій розділ присвячено дослідженню культурно-просторової опозиції британського й американського університетського середовища у романі «Переміна місць», а також аналізу мотиву «переміни місць» як ключового композиційного й ідеологічного принципу твору.

РОЗДІЛ 1. УНІВЕРСИТЕТСЬКИЙ РОМАН ЯК ЖАНРОВЕ ЯВИЩЕ В СУЧАСНІЙ ЛІТЕРАТУРІ

1.1 Визначення «університетського роману»

Термін «кампусний роман», який також часто називають «академічним романом», різновид художнього роману, дія якого відбувається переважно в інституційному середовищі університету чи коледжу. Хоча цей жанр широко асоціюється з повоєнною британською та американською літературою, його концептуальні основи лежать у давньому літературному інтересі до інтелектуальних спільнот, освітніх просторів та напруженості між знаннями, владою та особистою ідентичністю [6].

Дослідники, зокрема Т. Актюрк, зазначають, що становлення цього жанру як окремої форми відбулося саме у повоєнний період, що відображено у зіставленні класичних творів К. Аміса та Д. Лоджа [Aktürk, T., 2019. 55 p.].

Вчені загалом погоджуються, що університетський роман вирізняється не лише його географічним розташуванням – хоча кампус є його центральною сценою – а радше тим, як він використовує університет як символічну та структурну основу для вивчення ширших соціальних, культурних та ідеологічних проблем. Як зазначає М. Беволо, кампус у сучасній літературі виступає метафорою для переосмислення майбутнього всієї академічної спільноти [13].

Кампус стає мікрокосмом суспільства, місцем, де інтелектуальні ідеали зустрічаються з бюрократичними реаліями, і де людські виміри амбіцій, суперництва, сексуальності, класового та культурного конфліктів розгортаються в межах нібито раціонального та прогресивного вищого навчального закладу.

Загально визнане визначення походить від таких критиків, як Малкольм Бредбері та Елейн Шоултер, які зазначають, що кампусний роман – це літературний жанр, у якому університет функціонує як основна соціальна арена, формуючи особисті та професійні конфлікти персонажів. На відміну від

«роману виховання», який простежує зростання молодого головного героя до зрілості, кампусний роман зазвичай обертається навколо викладачів, адміністраторів або аспірантів, чия ідентичність пов'язана з їхньою участю в академічному житті [Showalter E., 2004. 143 p.].

Цей жанр підкреслює парадокси, властиві академічній культурі: напругу між високими інтелектуальними цілями та буденною інституційною боротьбою; між науковою відчуженістю та особистими емоціями; та між університетом як вежею зі слонової кістки та його вбудованістю в національні, політичні чи ідеологічні сили. Через це кампусний роман часто тяжіє до сатири, використовуючи гумор і перебільшення, щоб викрити суперечності між проголошеними ідеалами академічного середовища та поведінкою людей, які його населяють. Ч. Андерсон та Дж. Телін підкреслюють, що американська академічна проза є надзвичайно багатим ресурсом для вивчення прихованих аспектів життя кампусу [Anderson, Ch. K. and Thelin, J. R., 2009. pp. 106–113].

Зі структурної точки зору, кампусний роман визначається своєю інституційною специфікою. Вигаданий університет – це не просто фон, а повністю реалізована екосистема з власними правилами, ієрархіями та культурними кодами. Засідання викладачів, процедури звільнення з посади, адміністративна бюрократія, політика кафедр та ритуали академічного життя (лекції, конференції, семінари) формують основний матеріал оповіді. Університет стає не лише робочим місцем, а й сценою, на якій можна досліджувати ширші питання моралі, професіоналізму та ідентичності. Як результат, жанр часто включає персонажів, які представляють впізнавані академічні «типи»: помпезний професор, сп'янілий власною владою, невпевнений молодший науковець, який долає інституційний тиск, амбітний адміністратор, який прагне впливу, або радикалізований студент, який кидає виклик академічним умовностям. Ці архетипи не є карикатурами, а служать критичними інструментами для дослідження інституційної культури вищої освіти.

Визначальною рисою університетського роману є його взаємодія з зіткненням між інтелектуальним життям та повсякденними людськими

прагненнями. Хоча академічне середовище часто ідеалізується як сфера чистого знання, університетські романи наполягають на тому, що науковці піддаються такій самій емоційній, сексуальній та соціальній напрузі, як і всі інші. Фактично, ця напруженість посилюється в унікальному соціальному середовищі університету, де професійна репутація та особиста ідентичність глибоко переплетені. Ця динаміка породжує те, що називають «герметичною спільнотою» університетського роману, в якому дії персонажів – будь то академічні суперечки, романтичні зв'язки чи ідеологічні конфлікти – набувають перебільшеного значення, оскільки вони розгортаються в межах замкнутої соціальної системи. Б. Арізті Мартін, аналізуючи творчість Д. Лоджа, вказує на парадоксальність його письма, де ліберальні цінності стикаються з метафікційною грою [Arizti M. V., 2000. pp. 293–302].

Закритий характер університетського середовища дозволяє роману конструювати посилені міжособистісні драми, що висвітлюють крихкість та перформативність академічного престижу.

Ще однією ключовою особливістю університетського роману є його опора на сатиру. Сатиричний імпульс жанру впливає з притаманних академічним колам суперечностей: інтелектуальні ідеали співіснують з дріб'язковою бюрократією; серйозна наукова діяльність з професійним марнославством; інтелектуальна відкритість з відомчою жорсткістю. Сатира функціонує як засіб викриття цих суперечностей, а університетські романи часто використовують іронію, пародію та перебільшення для критики абсурдності академічного життя.

«Щасливчик Джим» (1954) Кінгслі Аміса, який часто називають першим сучасним британським університетським романом, є прикладом цього сатиричного підходу, зображуючи молодого лектора, який долає претензії британської академії середини століття. Успіх роману Аміса створив прецедент, і наступні університетські романи, включаючи романи Девіда Лоджа, Малкольма Бредбері та пізніших американських письменників, таких як Річард Руссо та Дон ДеЛілло, продовжували використовувати сатиру як важливу нарративну стратегію [Amis K., 1992. 251 p.].

Хоча сатира відіграє центральну роль, університетські романи не є виключно комічними. Вони можуть включати елементи реалізму, фарсу, інтелектуальних дебатів, постмодерністських експериментів або соціальної критики. Те, що міцно закріплює їх у своєму жанрі, – це послідовне використання університету як лінзи для розгляду культурних, політичних та особистих питань. У цьому відношенні університетський роман у більш широкому сенсі відповідає інституційній художній літературі, але його зосередженість на інтелектуальній праці та академічній ідентичності відрізняє його. Тематичні проблеми роману часто включають питання академічної свободи, комерціалізації вищої освіти, впливу політичних рухів на життя університету та напруженості між традиціями та інноваціями в наукових дисциплінах. Ці питання не є другорядними; вони безпосередньо вплетені в розвиток персонажів та розвиток оповіді.

Критики іноді розрізняють «кампусний роман» та «академічний роман». Хоча ці терміни часто використовуються як взаємозамінні, деякі вчені пропонують тонке розмежування: «кампусний роман» стосується саме оповідей, дія яких відбувається в університетському кампусі, тоді як «академічний роман» може охоплювати ширше коло текстів, у яких беруть участь науковці, включаючи ті, що відбуваються поза університетом (наприклад, у дослідницьких інститутах, конференціях чи лабораторіях). Незважаючи на це розмежування, у більшості сучасних наукових досліджень терміни суттєво перетинаються, і обидва стосуються робіт, присвячених практикам, ідентичностям та спільнотам вищої освіти. Найбільш послідовним у визначеннях залишається центральне місце академічної культури як суб'єкта, так і середовища.

Загалом, кампусний роман можна визначити як літературний жанр, який використовує університет як основне середовище та культурну основу, висуваючи на перший план перетин інтелектуального життя, інституційної структури та людської поведінки. Він характеризується зосередженням на академічній ідентичності, опорою на сатиру та іронію, а також дослідженням університету як мікрокосму ширших соціальних сил. Ці визначальні риси

зкладають концептуальну основу для аналізу роману Девіда Лоджа «Переміна місць», який не лише втілює основні риси кампусного роману, але й трансформує їх через свою трансатлантичну перспективу, формальні експерименти та нюансоване зображення культурного обміну.

1.2 Історичний розвиток університетського роману (з 1950-х років)

Виникнення та еволюція кампусного роману з середини ХХ століття відображає глибокі трансформації у вищій освіті, академічній культурі та ширшій соціальній динаміці у Великій Британії та Сполучених Штатах. Хоча в ранніх літературних творах інколи зображувалися навчальні заклади, кампусний роман як впізнаваний жанр починає формуватися у повоєнний період, що збігається з різким розширенням університетів, зростанням класової мобільності та відновленням культурного інтересу до інтелектуального життя. Вчені часто визначають 1950-ті роки як вирішальний момент, коли кампусний роман сформувався як окрема літературна форма, що характеризується критичним, сатиричним та інституційно зосередженим зображенням академічного життя. Протягом наступних кількох десятиліть жанр диверсифікувався, розширювався географічно та приймав нові тематичні питання, відображаючи мінливі реалії вищої освіти [Felsberger M., 2008. 135 p.].

Сучасний університетський роман часто пов'язують з романом Кінгслі Аміса «Щасливий Джим» (1954), який вважається основоположним британським текстом цього жанру. Опублікований у період соціальних змін та класової напруженості у Великій Британії, «Щасливий Джим» зображує академічні кола як ієрархічне середовище, сповнене претензій, елітизму та інтелектуального позерства. Його головний герой, Джим Діксон, втілює розчарування науковців нижчого середнього класу, які намагаються зорієнтуватися в жорсткій та класово обмеженій університетській системі. Успіх роману запровадив багато наративних умовностей та сатиричних тонів, які згодом визначили цей жанр: акцент на академічному лицемірстві, інституційній жорсткості та розриві між науковими ідеалами та життєвою реальністю [Aktürk, T., 2019. 55 p.].

У Сполучених Штатах цей жанр сформувався одночасно, хоча й з різними соціальними підґрунтями. Післявоєнні американські університети пережили швидке розширення завдяки Закону про військових, збільшенню федерального фінансування та розвитку дослідницьких університетів. Ранні американські академічні романи таких письменників, як Мері Маккарті (наприклад, «Гаї академії», 1951), висвітлювали занепокоєння щодо ідеологічного конформізму, політики щодо незмінності посад та зростаючої бюрократизації вищої освіти. Ці твори висунули на перший план напругу між інтелектуальною свободою та адміністративним контролем – питання, яке ставало дедалі важливішим у наступні десятиліття [Campbell, Ph., 2022. 274 p.].

До 1960-х років вища освіта стала центральною ареною політичних конфліктів, особливо у Сполучених Штатах. Студентський активізм, рухи за громадянські права та антивоєнні протести створили новий тиск на університетські кампуси. Хоча мало які відомі романи про кампуси того періоду були безпосередньо зосереджені на студентських протестах, зміни в академічному ландшафті заклали основу для складніших зображень ідеологічного конфлікту в пізніших творах. Університет більше не був просто комедійним фоном для особистих невдач; він став оспорюваним простором, де стикалися конкуруючі бачення суспільства [Anderson, Ch. K. and Thelin, J. R., 2009. pp. 106–113].

1970-ті роки стали значним поворотним моментом у розвитку університетського роману, як з точки зору тематичної глибини, так і формальних експериментів. Ця епоха породила деякі з найвпливовіших творів жанру, особливо у Великій Британії, де такі письменники, як Девід Лодж та Малкольм Бредбері, досліджували університет як мікрокосм культурної, політичної та інтелектуальної напруженості. «Переміна місць» (1975) Лоджа та «Людина історії» Бредбері (1975) є прикладами цього дозрівання жанру [Бандровська 1999, с. 20].

Роман Лоджа ввів новий вимір до університетського роману: трансатлантичне порівняння. Розмістивши британську та американську академічні культури в діалозі, «Переміна місць» розширила просторовий та

культурний обсяг жанру. Він підкреслив контрасти між традиційною, ієрархічною британською системою та більш динамічною, ринково орієнтованою американською системою [Takahashi M., 2019. pp. 79–86].

Тим часом Бредбері зосередився на політичному радикалізмі, висміюючи як ліві інтелектуальні погляди, так і бюрократичні структури сучасних університетів. Його творчість підкреслює зростаючу політизацію академічного життя в 1970-х роках, відображаючи реальну напруженість у британських університетах протягом десятиліття [Bradbury M., 1994. 511 p.].

У цей період університет також став місцем сексуального визволення та зміни гендерної динаміки. Оскільки феміністичний рух змінив норми навчання, професійні очікування та міжособистісні стосунки, кампусні романи все частіше стосувалися сексуальності, гендерних ролей та напруженості між особистою свободою та професійною відповідальністю. Ці проблеми продовжували впливати на жанр у наступні десятиліття [Showalter, E., 2005. 166 p.].

Наприкінці ХХ століття кампусний роман почав включати постмодерністські техніки, глобальні наративи та нову феміністичну критику. «Маленький світ» (1984) Лодж уособлює цей зсув: роман представляє академічні кола як глобальну мережу конференцій, публікацій та професійного суперництва, перетворюючи кампусний роман з локалізованого наративу на коментар до міжнародного академічного ринку. Його грайливе використання інтертекстуальності та метафікції є прикладом постмодерністського повороту в жанрі [Showalter, E., 2005.166 p.].

У цей же період феміністські письменниці зробили значний внесок у розвиток університетського роману. Романи таких письменниць, як Елісон Лур'є («Закордонні справи», 1984) та Джейн Смайлі («Му», 1995), пропонували нюансовані зображення ролей жінок в академічних колах, порушуючи такі проблеми, як професійна маргіналізація, сексуальні домагання та складнощі академічної праці. Ці твори розширили жанр, змістивши його фокус за межі традиційно чоловічого професора-головного героя та поставивши під сумнів

патріархальні структури, закладені в академічних установах [Showalter, E., 2005. 166 p.].

Цей період також відзначився піднесенням романів, що досліджують расову, культурну та ідеологічну різноманітність в університетах. Американська академічна спільнота, зокрема, дедалі більше зазнавала впливу дебатів щодо мультикультуралізму, позитивної дискримінації та політики ідентичності. Романи 1990-х років часто відображають цю напруженість, зображуючи університети як арени для дебатів щодо представництва, навчальної програми та влади.

Кампусний роман ХХІ століття відображає глибокі трансформації, які переживають сучасні університети, включаючи корпоратизацію, менеджерізм та нестабільні умови, з якими стикаються науковці на початку кар'єри. Зростання «неоліберального університету» привнесло в жанр нові теми: скорочення бюджету, ад'юнктифікацію, показники ефективності, конкуренцію за гранти та вплив приватного сектору на академічні дослідження. Сучасні кампусні романи часто зображують персонажів, які борються з нестабільною зайнятістю, надмірним адміністративним наглядом та руйнуванням традиційних академічних цінностей [13].

Водночас, питання раси, статі, сексуальності та влади стали більш помітними. Сучасні кампусні романи зачіпають дебати про політику ідентичності, студентський активізм, тригерні попередження та етику академічної влади. Ці твори позиціонують університет не лише як місце інтелектуального дослідження, а й як суперечливий політичний ландшафт, сформований соціальними рухами та ідеологічним конфліктом [13].

Незважаючи на ці зміни, університетський роман залишається прихованим у своєму фундаментальному інтересі до академічного життя та інституційної культури. Комічні, трагічні чи політично заряджені, романи ХХІ століття продовжують досліджувати суперечності між ідеалами вищої освіти та реальністю життя людей, які її населяють. Ця постійна еволюція демонструє адаптивність жанру та його незмінну актуальність як призми, крізь яку можна розглянути культурні та інституційні зміни.

1.3 Загальні теми та мотиви

Кампусний роман, як жанр, зосереджений на академічних установах та інтелектуальних спільнотах, постійно зачіпає низку повторюваних тем та мотивів, що відображають складність, суперечності та культурне значення університетського життя. Хоча окремі твори різняться за тоном – від фарсу та сатири до реалізму та соціальної критики – тематичне ядро жанру залишається надзвичайно стабільним. Ці повторювані проблеми показують, як університет функціонує одночасно як робоче місце, символічне середовище та мікрокосм ширших соціальних структур [56].

Тематичний репертуар кампусного роману дає уявлення не лише про внутрішню динаміку академічного середовища, але й про мінливі культурні та політичні ландшафти, що його оточують.

Однією з найпоширеніших тем у університетському романі є академічне суперництво, яке часто служить каталізатором наративного конфлікту. Суперництво проявляється в багатьох формах: конкуренція за посаду, вплив на кафедру, фінансування досліджень, престиж викладання та професійне визнання. Це суперництво часто зображується як абсурдне та трагікомічне, викриваючи крихкість академічного его та високі особисті ставки, пов'язані з науковими досягненнями. Персонажі університетських романів часто виводять свою ідентичність та самоцінність зі свого академічного статусу, що робить моменти професійної невдачі чи приниження глибоко наслідковими в оповіді [Womack K., 2005. pp. 326–339].

Ця тема підкреслює напругу між ідеалами науковості – об'єктивністю, інтелектуальною допитливістю, прагненням знань – та реальністю академічної діяльності як кар'єрного шляху, переплетеного з політикою та амбіціями. У романі Кінгслі Аміса «Щасливий Джим» боротьба Джима Діксона з помпезністю та академічним контролем ілюструє тривоги науковців на початку кар'єри, які орієнтуються в елітарній системі. У пізніших роботах, зокрема багатьох творах Девіда Лоджа, академічне суперництво розширюється на міжнародний масштаб, відображаючи глобалізацію досліджень, конференцій та мереж публікацій. Постійна тема амбіцій підкреслює зосередженість

кампусного роману на перформативних аспектах академічного життя: успіх залежить як від міжособистісних переговорів та інституційної орієнтації, так і від інтелектуальних заслуг [Ndiaye I., 2020. pp. 88–100].

Тісно пов'язаний з суперництвом мотив інтелектуальної претензії, який кампусні романи часто висвітлюють через сатиру. Академічне середовище з його акцентом на експертизі, спеціалізованих знаннях та теоретичній мові створює благодатний ґрунт для дослідження надмірностей інтелектуальної власної важливості. Кампусні романи часто зображують професорів, чії наукові прагнення межують з незрозумілим, незрозумілим або потуранням своїм бажанням, підкреслюючи розрив між високою інтелектуальною риторикою та практичною незначністю деяких академічних дебатів.

Ця сатирична критика не просто висміює окремих осіб, а досліджує ширшу культурну динаміку, яка захоплює претензії, – таку як професійна невпевненість, ієрархія дисциплінарного престижу та тиск на створення нових чи провокаційних досліджень. За допомогою іронії та перебільшень кампусні романи підкреслюють, як академічний жаргон може служити маскою для невизначеності, як теоретичні тенденції можуть стати інтелектуальною модою, і як наукові спільноти іноді надають пріоритет стилю над змістом. Цей мотив відіграє вирішальну роль у формуванні самотнього комічного тону жанру, водночас пропонуючи гострий соціальний коментар щодо культури академічного дискурсу [Lambertsson B. E., 1993. 139 p.]

Ще одна центральна тема стосується бюрократичних структур та зростаючої адміністративної складності сучасних університетів. У романі про кампус академічні установи часто зображуються як лабіринтові системи, що керуються комітетами, процедурами, показниками ефективності та адміністративним наглядом. Це бюрократичне середовище стає джерелом конфліктів, розчарувань та абсурду як для викладачів, так і для студентів. Теми адміністративної некомпетентності, бюджетних обмежень, безглузвих зустрічей та суперечливих інституційних пріоритетів ілюструють зростаючу напруженість між академічними ідеалами та інституційними реаліями [Ginsberg B., 2013. 272 p.].

У міру розширення та корпоратизації університетів тема бюрократичного абсурду посилюється. Академічна праця дедалі більше формується управлінськими практиками, системами оцінювання та тиском на ефективність. Ця еволюція відображається в сучасних кампусних романах, які часто зображують професорів, що борються з адміністративними вимогами, що підривають інтелектуальну свободу або зводять академічну роботу до кількісно вимірюваних результатів. Звертаючи увагу на ці тиски, кампусний роман критикує перетворення вищої освіти зі спільноти науковців на складне інституційне підприємство [Dar S., 2021. 244 p.].

Університети слугують місцями зустрічі різних культур, ідеологій та соціального походження, що робить культурний конфлікт важливою темою в університетському романі. Це включає контрасти між національними академічними традиціями, які часто драматизовані в трансатлантичних наративах, а також відмінності в класі, расі, політичних переконаннях та інтелектуальній орієнтації. У британських творах культурний конфлікт часто зосереджується на класовій мобільності та зміні соціального складу академічних кіл. Американські університетські романи, навпаки, часто зосереджуються на ідеологічних розбіжностях, мультикультуралізмі та політичній поляризації [Felsberger M., 2008. 135 p.].

У всьому жанрі культурний конфлікт слугує лінзою для розгляду ширших соціальних проблем. Дебати щодо навчальної програми, представництва та інституційних цінностей часто відображають сучасну політичну напруженість. У новіших творах питання, пов'язані з політикою ідентичності, соціальною справедливістю та академічною свободою, стали ключовими мотивами, що відображають дедалі більш політизований характер університетського середовища. Таким чином, кампусний роман позиціонує університет на перетині культурних переговорів та трансформації [Greaney M., 2006. pp. 41–58].

Повторюваним мотивом у цьому жанрі є неоднозначність стосунків між студентами та професорами, що часто викликає питання про владу, етику та особисті бажання. У ранніх романах про університети такі стосунки часто

зображуються як комічні або романтичні ускладнюючі фактори, що відображають вільніше культурне ставлення до академічних кордонів. Однак у сучасних творах ця тема набуває серйозніших етичних наслідків, що включають питання згоди, професійної відповідальності та інституційного контролю.

Ці стосунки підкреслюють вразливість, властиву академічним ієрархіям, та напруженість між професійними нормами та особистими імпульсами. Через такі наративи кампусна новела досліджує моральні неоднозначності, що виникають при перетині особистої та професійної сфер. Мотив також відображає історичні зміни в кампусній культурі: від сексуального визволення 1960-х і 1970-х років до сучасних дебатів про домагання, зловживання владою та інституційну відповідальність [Abodohoui O. O., 2022. pp. 13–19].

Гендер та сексуальність утворюють ще один важливий тематичний напрямок у цьому жанрі. Ранні кампусні романи часто підкреслювали традиційні гендерні ролі, зображуючи жінок переважно як дружин, секретарок або студенток. З часом феміністичні перспективи змінили зображення гендерної динаміки в академічних колах. Пізніші твори виводять на перший план боротьбу жінок за професійне визнання, проблеми балансування особистих та академічних обов'язків та всепроникний вплив патріархальних структур в університеті.

Теми сексуального визволення, які помітно фігурують у кампусній художній літературі 1970-х років, у пізніші десятиліття перетворюються на складнішу критику гендерної дискримінації та нерівності. Сучасні кампусні романи дедалі частіше досліджують ЛГБТК-ідентичності, інтерсекційність та системні бар'єри, з якими стикаються маргіналізовані групи. Ці події відображають ширші соціальні рухи та підкреслюють реакцію кампусного роману на зміну культурних ландшафтів [Rosbottom R. C. , 1993. 113 p.].

Нарешті, основоположним мотивом університетського роману є зображення університету як замкнутого світу, який часто називають «вежею зі слонової кістки». Ця метафора підкреслює самотність – а іноді й ізольованість – академічного життя. У цій замкненій спільноті дрібні суперечки

набувають перебільшеного значення, міжособистісна напруженість посилюється, а межі між особистим і професійним життям стають розмитими [Rossen J., 1993. 202 p.].

Мотив замкнутості надає кампусному роману характерної інтенсивності. Оскільки університет відокремлений, символічно чи географічно, від зовнішнього світу, він стає сценою, на якій розгортаються інтелектуальні та емоційні драми з підвищеним значенням. Такий сеттинг також дозволяє жанру викрити суперечності між претензіями академії на моральний та інтелектуальний авторитет та дуже людськими вадами людей, які її населяють [Lodge D., 2012. 256 p.].

1.4 Формальні риси

Кампусний роман має характерний набір формальних характеристик, що відображають інтелектуальне середовище, яке він зображує, сатиричний тон, який він часто приймає, та складні взаємозв'язки між академічним життям, культурними нормами та наративним представленням. Хоча жанр тематично вкорінений у соціальному світі університетів, його формальні риси демонструють глибше залучення до питань голосу, структури, жанру та інтертекстуальності. Ці формальні стратегії не лише формують досвід читача, але й підсилюють критику академічної культури кампусним романом. У цьому розділі розглядаються чотири основні формальні риси кампусного роману: сатира та іронія; інтертекстуальність; наративне експериментування; та багатоперспективна оповідь. Разом ці елементи ілюструють, як форма та зміст взаємодіють, створюючи літературний стиль, унікально придатний для зображення інтелектуальної та інституційної динаміки вищої освіти. [Dalton-Brown S., 2008. pp. 211–227].

Однією з визначальних формальних рис університетського роману є його опора на сатиру та іронію як основні способи оповіді. Оскільки академічна сфера асоціюється з інтелектуальним престижем, спеціалізованим дискурсом та ієрархічними структурами, вона природно піддається сатиричній обробці. Автори використовують сатиру не лише для комедійного ефекту, а й як

інструмент для викриття суперечностей в академічних установах, таких як напруженість між інтелектуальними ідеалами та адміністративними реаліями, або розрив між науковою експертизою та повсякденною некомпетентністю [Knight C. A., 2004. 327 p.].

Сатира в університетському романі діє на кількох рівнях. На міжособистісному рівні персонажі часто втілюють перебільшені академічні «типи» – пихатого професора, невпевненого молодшого викладача, амбітного адміністратора, – чії риси підкреслюють перформативну природу інтелектуальної ідентичності. На інституційному рівні сатира спрямована проти бюрократичної неефективності, відомчої політики, ідеологічного конфлікту та тиску професіоналізації. Іронія підсилює цей сатиричний тон, протиставляючи наукові досягнення персонажів їхнім особистим невдачам або зіставляючи високу академічну риторику з тривіальними відомчими проблемами [Knight C. A., 2004. 327 p.].

Ця опора на сатиру пов'язує університетський роман із ширшими традиціями соціальної та інституційної сатири. Однак університетське середовище надає жанру особливого колориту: академічні претензії, теоретичний жаргон та інтелектуальна конкуренція стають одночасно тематичним змістом і формальними засобами, за допомогою яких наратив ставить під сумнів цінності самої академічної спільноти. Таким чином, сатира в університетському романі є одночасно рефлексивною та саморефлексивною, коментуючи абсурдність академічного життя, водночас ставлячи під сумнів культурний авторитет наукового дискурсу [Arizti Martín B., 2000. pp. 293–302].

Другою важливою формальною рисою університетського роману є його широке використання інтертекстуальності, що відображає як літературну витонченість його авторів, так і інтелектуальне середовище його персонажів. Кампусні романи часто містять посилання на літературну теорію, канонічні тексти, філософські дебати або дисциплінарні конвенції. Ці посилання виконують кілька наративних функцій. По-перше, вони відображають науковий досвід персонажів, чия професійна ідентичність формується завдяки взаємодії з академічним дискурсом. По-друге, вони функціонують як сатиричні прийоми,

підкреслюючи розрив між теоретичною абстракцією та повсякденним досвідом. По-третє, вони позиціонують університетський роман у ширшій літературній та культурній дискусії про освіту, знання та інтелектуальний авторитет [Graham A., 2021. 270 p.].

Інтертекстуальність у університетському романі часто набуває форми алюзій на відомі літературні твори, цитування академічних текстів або обговорень критичної методології. У деяких випадках цілі наративні структури імітують академічні жанри – наприклад, роман може містити пародійні доповіді на конференціях, пародійні теоретичні есе або імітувати стиль наукового аналізу. Таке поєднання літературних стилів відображає постмодерністські тенденції багатьох університетських романів, які грайливо розмивають межі між художньою літературою, критикою та науковим коментарем [Lambertsson B. E., 1993. 139 p.].

Така усвідомлена інтертекстуальність також підсилює центральну тематичну проблему університетського роману: питання культурної ролі академії. Інтегруючи академічний дискурс у наратив, жанр ставить під сумнів розмежування між літературою та критикою, стверджуючи, що наукові рамки самі по собі є вигаданими конструкціями, що підлягають маніпуляціям та критиці наративу [Graham A., 2021. 270 p.].

Ще однією відмінною рисою університетського роману є його експерименти з наративом, зокрема використання нетрадиційних форм наративу, таких як щоденники, листи, газетні статті, меморандуми, екзаменаційні роботи та сценарні формати. Ці форми виконують як структурні, так і тематичні функції. Структурно вони розбивають традиційну розповідь від третьої особи та вводять різноманітні текстові перспективи. Тематично вони відображають бюрократичний та дискурсивний характер академічного життя, в якому письмове спілкування – електронні листи, звіти, рекомендації, оцінки – відіграє центральну роль [Bray J., 2003. 160 p.].

Використання документальних форм часто посилює сатиричний тон університетських романів, підкреслюючи абсурдність інституційних процесів. Наприклад, сцена, подана як відомча службова записка, може підкреслити

безособову та механічну природу адміністративної бюрократії. Розділ, написаний як пародія на наукову статтю, може критикувати претензії теоретичного дискурсу. Ці наративні стратегії демонструють, як академічні письмові форми можуть формувати поведінку, визначати владу та зміцнювати інституційні норми [Foucault M., 2001. 448 p.].

Використання структур, подібних до сценаріїв, або фрагментованих документів також пов'язане з постмодерністською чутливістю жанру. Руйнуючи ілюзію наративної зв'язності, ці форми привертають увагу до конструйованої природи як академічного, так і літературного дискурсу. Фрагментований наратив відображає фрагментовані ідентичності персонажів, які орієнтуються у складних інституційних системах, створюючи формальну паралель із тематичною напруженістю всередині історії [Arizti Martín B., 2000. pp. 293–302].

Четвертою важливою формальною рисою університетського роману є його схильність до багатоперспективної нарації, в якій оповідь переходить між точками зору, стилями чи наративними режимами різних персонажів. Ця поліфонічна структура відображає різноманітність та складність академічних спільнот, де численні голоси – професори, студенти, адміністратори, співробітники – взаємодіють, конфліктують та перетинаються. Оскільки академічна спільнота за своєю суттю є діалогічною, формується дебатами та конкуруючими точками зору, поліфонічна наративна структура дозволяє університетському роману охопити цю різноманітність [Morace R. A., 1989. 222 p.].

Багатоперспективна нарація виконує кілька важливих функцій. По-перше, вона дестабілізує авторитет будь-якої окремої точки зору, відображаючи інтелектуальний плюралізм академічного життя. По-друге, вона дозволяє оповіді досліджувати інституційний конфлікт з різних точок зору, розкриваючи, як різні зацікавлені сторони сприймають одні й ті ж події. По-третє, вона посилює сатиричний потенціал жанру, оскільки зміна перспектив часто викриває суперечності між самосприйняттям персонажів та їхньою поведінкою, яку спостерігають інші [Morace R. A., 1989. 222 p.].

У деяких університетських романах мультиперспективна нарація поширюється на зміни у формі оповіді, наприклад, чергування розділів від третьої особи та епістолярних розділів або традиційної нарації та документальних фрагментів. Ця структурна гібридність відображає складність академічної комунікації та множинність дискурсів, що співіснують в університетському середовищі [Muller M., 1978. 130 p.].

У сукупності ці формальні риси – сатира, інтертекстуальність, наративні експерименти та мультиперспективна нарація – демонструють прагнення університетського роману представляти університет не лише як середовище дії, а й як дискурсивне та структурне середовище. Акцент університету на мові, теорії, аргументації та документації формує саму форму оповіді. Кампусний роман не просто зображує академічне життя; він приймає та переосмислює текстові практики, що визначають це життя. Роблячи це, жанр підкреслює тісний зв'язок між академічною культурою та літературною формою, показуючи, як інституції виробництва знань стають одночасно предметом і структурою оповіді [Zidan, A., 2022. 47 p.].

1.5 Порівняння зі спорідненими жанрами

Хоча університетський роман є окремим жанром у сучасній англomовній художній літературі, він перетинається з кількома суміжними літературними формами, включаючи академічний роман, роман виховання та ширшу традицію сатири. Розуміння цих взаємозв'язків є важливим для визначення місцезнаходження університетського роману в історії літератури та для уточнення специфічних наративних функцій, які відрізняють його від інших жанрів. У цьому розділі розглядаються подібності та відмінності між університетським романом та цими спорідненими формами, показуючи, як університетський роман черпає з існуючих традицій, адаптується до них та відрізняється від них. Завдяки цим порівнянням унікальні характеристики університетського роману стають чіткіше визначеними, зокрема його зосередженість на інституційному житті, його сатиричний імпульс та його

постійне дослідження академічної культури як робочого місця та символічного середовища [Mullan J., 2008. 368 p.].

Терміни «кампусний роман» та «академічний роман» часто використовуються як взаємозамінні в літературній критиці, але деякі вчені проводять корисне розмежування між ними. З цієї точки зору, кампусний роман стосується саме художньої літератури, дія якої відбувається переважно в географічному просторі університетського кампусу, тоді як академічний роман охоплює ширший спектр наративів, що стосуються науковців, викладачів, дослідників чи інтелектуалів – незалежно від місця дії [56].

Згідно з цим розмежуванням, роман, зосереджений на літературному теоретику на міжнародній конференції або науковці, яка працює в приватному дослідницькому інституті, можна вважати академічним романом, але не кампусним романом, оскільки дія відбувається не в університетському середовищі [Dalton-Brown, S., 2008 pp. 211–227].

Кампусний роман відрізняється від ширшого академічного роману з точки зору наративної спрямованості, тематичного акценту та характеристики персонажів. Кампусний роман фундаментально зосереджений на інституційних структурах, соціальному світі викладачів і студентів, а також ритмах академічного життя – викладанні, посадах, політиці кафедр, комітетах, нарадах персоналу та символічному ландшафті університету. Натомість академічний роман може досліджувати наукову ідентичність у контекстах, що виходять за межі формальних інституцій, зосереджуючись натомість на інтелектуальній праці, творчих процесах або культурній ролі академіка загалом [Carter I., 2019. 330 p.].

Тим не менш, ці два жанри мають важливі спільні риси. Обидва досліджують життя інтелектуалів та культурний авторитет, пов'язаний з академічними знаннями. Обидва часто використовують сатиру для критики професійних претензій, ідеологічного конфлікту та розриву між інтелектуальними ідеалами та особистою поведінкою. Однак особливість університетського роману полягає в його інституційній закріпленості: університет – це не просто тло, а рушійна сила, що формує дії, стосунки та

ідентичність персонажів. Кампусний роман черпає свою енергію з напруженості між індивідуальними прагненнями та інституційними обмеженнями, тоді як ширший академічний роман може надавати пріоритет особистим чи філософським вимірам наукового життя [Калинич 2022, 111 – 127 с.].

Роман виховання – розповідь про особистісний ріст і розвиток, який суттєво вплинув на кампусний роман, проте ці два жанри відрізняються у важливих аспектах. Традиційно роман виховання зображує дорослішання молодого головного героя, який переходить від дитинства до дорослого життя, навчаючись узгоджувати індивідуальні прагнення з суспільними очікуваннями. Освіта часто відіграє вирішальну роль у цьому процесі, що спонукає деяких читачів асоціювати університетське середовище з традицією роману виховання.

Однак, університетський роман принципово відрізняється від «роману виховання» своїм основним нарративним фокусом. Замість того, щоб відстежувати психологічний розвиток чи моральне виховання головного героя, університетський роман зосереджується на житті закладу та динаміці академічних спільнот. Коли студенти виступають головними героями – як у деяких американських університетських романах 1960-х і 1970-х років – їхній розвиток переплітається із соціальними складнощами університету, включаючи політичний активізм, культурні експерименти та зміну сексуальних норм. Навіть у таких випадках наратив часто критикує або ретельно аналізує сам заклад, а не просто використовує його як тло для особистісного зростання [Anderson, Ch. K. and Thelin, J. R., 2009. pp. 106–113.].

Більше того, типовим головним героєм університетського роману є не молодий студент, який досягає зрілості, а дорослий науковець, чия ідентичність вже професійно сформована. Труднощі головного героя виникають не зі вступом у світ дорослих, а з подоланням складної та часом суперечливої академічної системи. Як наслідок, університетський роман, як правило, зображує персонажів, які вже освічені, часто високоспеціалізовані та глибоко вкорінені у свої інституційні ролі. Їхні конфлікти обертаються навколо кар'єрного тиску, інтелектуального суперництва та узгодження особистих та

професійних меж, а не обрядів посвячення чи морального виховання [Collini S., 2012. 240p.].

Незважаючи на ці відмінності, університетський роман запозичує певні структурні елементи з роману виховання, зокрема, акцент на ідентичності, саморефлексії та взаємодії між головним героєм та соціальними інституціями. У деяких випадках академічне середовище стає простором для трансформації, але трансформація зазвичай пов'язана з професійною ідентичністю, а не з більш екзистенційним дозріванням, характерним для роману виховання.

Найсильніший зв'язок кампусного роману з сатиричною традицією полягає в тому, що багато канонічних кампусних романів найкраще розуміти як інституційні сатири, що спрямовані на претензії, абсурд та суперечності академічної культури. Сатира надає жанру характерного тону, формуючи його наративні стратегії та спрямовуючи критику університетського життя. Сатиричний стиль дозволяє авторам викрити розбіжність між високими ідеалами академії – пошуком істини, інтелектуальною свободою, раціональним дослідженням – та її менш захопливими реаліями: дріб'язковим суперництвом, бюрократичною неефективністю, ідеологічною поляризацією та особистими провинами [Sutherland J., 1958. 173 p.].

У цьому відношенні кампусний роман є частиною довгої лінії інституційної сатири, що сягає корінням таких письменників, як Джонатан Свіфт, Генрі Філдінг та пізніших вікторіанських романістів, які критикували політику, релігію чи соціальні реформи. Однак кампусний роман адаптує цю традицію до конкретного контексту університету, який зображується як середовище, де інтелектуальна серйозність існує пліч-о-пліч з дріб'язковістю, невпевненістю та театральною самопрезентацією. Залежність жанру від іронії, перебільшення та комедійних поворотів підкреслює нестабільність академічного авторитету та крихкість наукової ідентичності [Derrida, Heidegger, Blanchot, 1995. pp. 533–537].

Сатира в університетському романі відрізняється від ширших сатиричних творів своєю тематичною специфікою: її цілями є академічна поведінка, така як зловживання теорією, перебільшення наукової важливості, абсурдність

бюрократичних процедур та емоційна драма, що розгортається в замкнутих середовищах. Ця тематична спрямованість надає університетському роману особливого тону, що характеризується інтелектуальною грайливістю, словесним дотепом та гострим усвідомленням перформативної природи академічного життя [Kehde S., Lodge D., 1991. 105 p.].

Розташовуючи кампусний роман у співвідношенні з академічним романом, романом виховання та сатирою, його унікальна формальна та тематична ідентичність стає чіткішою. Кампусний роман поєднує інтелектуальні проблеми академічної художньої літератури, психологічне розуміння роману виховання та комедійну критику сатири в жанрі, визначеному його інституційною спрямованістю. Він займає гібридну позицію: інтелектуальну, але не абстрактну; критичну, але не суто сатиричну; орієнтовану на персонажів, але глибоко сформовану інституційними структурами.

Відмінність кампусного роману полягає в зображенні університету як самодостатнього соціального організму, де особисті амбіції перетинаються з професійними обмеженнями, а інтелектуальне життя невіддільне від інституційного контексту. На відміну від споріднених жанрів, що досліджують індивідуальну психологію, художній розвиток чи політичну критику в ширших суспільних умовах, кампусний роман міцно вкорінює ці проблеми в університетському середовищі. Його гібридна природа дозволяє йому коментувати як особисті, так і структурні виміри академічного життя, що робить його цінною лінзою для вивчення культурних та інституційних сил, що формують вищу освіту [Scott R. F., 2004. 81 p.].

РОЗДІЛ 2. ТВОРЧІСТЬ ДЕВІДА ЛОДЖА В КОНТЕКСТІ ЖАНРУ УНІВЕРСИТЕТСЬКОГО РОМАНУ

2.1 Академічна кар'єра та професійне життя Девіда Лоджа

Девід Лодж, один із найвпливовіших британських романістів та критиків кінця ХХ – початку ХХІ століть, народився 28 січня 1935 року в Броклі, південно-східний Лондон. Його життя та кар'єра відображають унікальне поєднання ретельної академічної науки та творчої літературної продукції, подвійної ідентичності, яка глибоко сформувала як його художні твори, так і його критичний внесок у літературознавство. Як письменник, глибоко вкорінений в академічному житті, Лодж займає особливе місце в сучасній англійській літературі: він одночасно є літописцем університетського світу та його учасником. Його біографія забезпечує вирішальний контекст для розуміння його основних творів, зокрема трилогії університетських романів, яка включає «Переміна місць» (1975), «Маленький світ» (1984) та «Гарна робота» (1988) [Lodge D., 2016. 496 p.].

Народжений у католицькій родині робітничого класу, Лодж на ранній етап свого життя формувався культурною та релігійною атмосферою Британії

середини століття. Виховання прищепило йому усвідомлення соціальних та класових меж – усвідомлення, яке згодом вплине на сатиричні та соціологічні виміри його художньої літератури. Під час Другої світової війни Лоджа евакуювали з Лондона, що стало визначальним досвідом, який він пізніше описав як раннє відчуття переміщення та спостереження, риси, важливі для будь-якого письменника [Lodge D., 2016. 496 p.].

Лодж навчався в Академії Святого Йосипа в Блекхіті, перш ніж вступити до Університетського коледжу Лондона, де вивчав англійську літературу. Там він розвинув міцну основу в літературній критиці та глибоко зацікавився наративною формою, модерністською художньою літературою та новою галуззю структуралізму – все це суттєво вплинуло на його подальшу творчість як критика та романіста. Його академічний успіх забезпечив йому місце в інтелектуальних колах, які вплинули на післявоєнні британські літературні дослідження [Ou, Rong., 2010. 132 p.].

Після завершення навчання в бакалавріаті Лодж служив у Королівському бронетанковому корпусі для проходження обов'язкової національної служби, що тимчасово відірвало його від академічної діяльності, але розширило його погляд на інституційне життя, владу та людську поведінку. Пізніше він повернувся до Університетського коледжу Лондона, щоб отримати ступінь магістра, а потім розпочав докторську дисертацію, зосередившись на католицькій художній літературі. Це дослідження поглибило його залучення до питань віри, ідентичності та моральної складності – тем, які повторюються в його пізніших романах [Ou, Rong., 2010. 132 p.].

У 1960 році Лодж розпочав свою довгу кар'єру в Бірмінгемському університеті, де його призначили лектором англійської літератури. Протягом наступних кількох десятиліть він дослужився до звання професора англійської мови та став однією з найвпливовіших фігур на кафедрі. Його академічна робота була зосереджена на сучасній художній літературі, літературній теорії, структурі наративу та перетині літератури та культури. Лодж був відомий не лише своєю науковою діяльністю, а й захопливим стилем викладання,

інтелектуальною щедрістю та здатністю викладати складні теоретичні ідеї з ясністю та гумором [21].

Бірмінгемський університет забезпечив інституційний фон для значної частини творчої діяльності Лоджа. Його глибоке знайомство з академічним життям – засіданнями комітетів, конференціями, політикою кафедр та змінами культурних норм – дало йому багату емпіричну основу для його художньої літератури. Багато вигаданих установ у його романах, особливо вигаданий університет Сміттитаун, частково створені за зразком Бірмінгема, хоча Лодж ретельно підкреслює їхню образну та сатиричну природу [21].

Академічна кар'єра Лоджа також була позначена значним науковим внеском. Він опублікував впливові праці з теорії наративу, зокрема «Моди сучасного письма» (1977) та «Робота зі структуралізмом» (1981). Його пізніші критичні праці, такі як «Мистецтво художньої літератури» (1992), стали широко використовуватися в літературознавстві завдяки доступним та проникливим поясненням техніки наративу. Науковий стиль Лоджа характеризується ясністю, дотепністю та здатністю поєднувати теоретичну витонченість з практичним літературним аналізом, що також визначають його художню літературу [Haffenden J., 2007. – 288 p.].

Протягом 1970-х та 1980-х років Лодж поєднував викладання та адміністративні обов'язки з творчою письменницькою діяльністю. Його ранні твори, зокрема «Люди, які люблять малювати» (1960) та «Імбир, ти божевільний» (1962), стосувалися тем католицизму, національної служби та соціальної мобільності. Однак саме «Переміна місць» (1975) утвердила Лоджа як відомого романіста та розмістила його в центрі традиції університетського роману [Haffenden J., 2007. – 288 p.].

Цей баланс між академічною та романістичною роботою був центральним для ідентичності Лоджа. Співіснування цих двох кар'єрних шляхів визначало структуру та зміст його творчості: його академічні знання збагачували його художню літературу теоретичною глибиною, а його творчі погляди формували його критичне розуміння наративу. Сам Лодж часто коментував взаємодію між цими ролями, зазначаючи, що академічне життя

пропонувало як матеріал, так і перспективу для сатири, роздумів та наративних інновацій [2].

Лодж залишив академічну кар'єру на повний робочий день у 1987 році, але продовжував писати художню літературу, критику та мемуари. Його пізніші роботи включають «Терапію» (1995), «Думки...» (2001) та «Глухе речення» (2008), які досліджують такі теми, як психічне здоров'я, дослідження свідомості, старіння та смертність, що свідчить про його перехід від оповідей, зосереджених на кампусі, до ширших досліджень сучасного життя. Він також опублікував дві великі автобіографічні роботи, «Досить гарний час, щоб народитися» (2015) та «Удача письменника» (2018), розмірковуючи про своє життя як науковця та романіста та пропонуючи детальний погляд на літературний світ ХХ століття [25].

Лодж отримав значне визнання за свій внесок у літературу та академічні кола. Він двічі потрапляв до короткого списку Букерівської премії (за романи «Маленький світ» та «Чудова робота»), був удостоєний почесних ступенів і став членом Королівського літературного товариства. Його вплив виходить за межі його художньої літератури: його теоретичні праці є основоположними текстами в наративних дослідженнях, а його розуміння ремесла роману продовжує формувати літературну освіту [18].

Біографія Лоджа має глибоке значення для розуміння його ролі у формуванні кампусного роману. Його подвійна ідентичність як науковця та романіста дала йому неперевершене розуміння інституційної та культурної динаміки університетського життя. Він на власному досвіді пережив професіоналізацію академічних кіл, трансформацію британських університетів у повоєнну епоху та зростаючу глобалізацію інтелектуальних спільнот – усі ці теми займають чільне місце в його художній літературі. Його комічна чутливість, сформована як особистим досвідом, так і інтелектуальною підготовкою, надала йому самобутнього оповідного голосу, який поєднує сатиру, емпатію та формальні експерименти [3].

Як постать, яка пережила значні трансформації британської вищої освіти – від елітних, класово обмежених систем до більш різноманітних, розлогих

установ – Лодж привніс автентичність та нюанси у свої художні зображення академічного життя [14].

Його роботи вловлюють не лише гумор та абсурд університетської культури, але й її інтелектуальну яскравість, моральну неоднозначність та емоційну складність. Розуміння біографії Лоджа, таким чином, забезпечує важливий контекст для аналізу роману «Переміна місць» та для оцінки його ширшого впливу на традицію університетського роману.

2.2 Роль Девіда Лоджа у розвитку та переосмисленні університетського роману

Девід Лодж займає центральне місце в історії університетського роману не лише як один із найуспішніших його практиків, але й як один із авторів, які значно змінили, розширили та модернізували цей жанр. Хоча попередні письменники, зокрема Кінгслі Аміс та Мері Маккарті, заклали основу для післявоєнного університетського роману, внесок Лоджа вирізняється поєднанням комічного реалізму, культурного порівняння, теоретичної обізнаності та формальних новаторств. Його роль унікальна тим, що він одночасно зображував академічне життя та брав у ньому участь як старший науковець з англійської літератури, що дало йому подвійну перспективу, яка збагатила його художню літературу. Завдяки своїй трилогії «Переміна місць» (1975), «Маленький світ» (1984) та «Гарна робота» (1988) Лодж допоміг визначити, що сучасні читачі та критики розуміють під «університетським романом», розширивши його тематичний діапазон, складність наративу та міжнародний масштаб.

До Лоджа кампусний роман мав переважно національну або регіональну ідентичність. У Британії «Щасливий Джим» (1954) запровадив комічну критику класово обмежених університетів, тоді як у Сполучених Штатах такі романи, як «Гаї академії» Маккарті (1952), висміювали ідеологічний конформізм та політику незмінності посад [Amis K., 1992. 251 p.].

Ці ранні твори зробили кампус місцем для професійного розчарування та інтелектуальних претензій. Однак Лодж привніс нові виміри в жанр. Замість того, щоб зосереджуватися виключно на британському академічному житті чи

американській системі, він порівняв їх безпосередньо, створивши трансатлантичний діалог, якого раніше не було.

Ця порівняльна структура стала одним із найважливіших нововведень Лоджа. У творі «Переміна місць» він зіставляє «Сміттитаун» – вигаданий британський університет, вільно заснований на Бірмінгемі – з «Ейфорійським державним університетом», пародією на каліфорнійський дослідницький заклад. Контраст між ними відображає ширші культурні відмінності між Британією та Сполученими Штатами в 1970-х роках: британський академічний консерватизм проти американського динамізму; ієрархія проти відкритості; обмеження проти свободи. Розташувавши ці дві системи поруч, Лодж перетворив університетський роман з національної сатири на міжкультурну літературну форму. Цей зсув розширив рамки жанру, зробивши його актуальним не лише для читачів, знайомих з університетським життям, але й для тих, хто цікавиться глобальним культурним обміном [Lodge D., 2014. 272 p.].

Досвід Лоджа як теоретика літератури вплинув на його підхід до написання художньої літератури. Його романи часто містять обговорення критики, лінгвістики та самої структури оповіді. Це теоретичне усвідомлення не просто проявляється як зміст; воно активно формує нарративні стратегії, які він використовує. У таких творах, як «Маленький світ», Лодж проводить паралелі між академічним життям та літературною теорією, особливо структуралізмом та постструктуралізмом. Міжнародна мережа конференцій роману нагадує структуру середньовічних романтичних пошуків, порівняння якої чітко проведене в тексті. Ця взаємодія між теорією та художньою літературою є прикладом виняткової здатності Лоджа інтегрувати наукові концепції в оповідну форму, не жертвуючи читабельністю чи гумором [Muller M., Lodge D., 1978. 130 p.]

Завдяки такому поєднанню теорії та художньої літератури, Лодж допоміг переосмислити університетський роман як простір, де перетинаються літературна критика, метахудожня література та сатира. [48].

Його роботи проклали шлях для пізніших університетських романів, які подібним чином включають теоретичний дискурс, таких як твори Річарда Пауерса, Зейді Сміт та Джеффри Євгенідеса. Лодж продемонстрував, що академічна теорія, яку іноді вважають недоступною або езотеричною, може стати двигуном наративу, формуючи структуру сюжету, мотивацію персонажів та тематичну глибину. Це нововведення надало університетському роману більшої інтелектуальної легітимності та допомогло пов'язати його з ширшими постмодерністськими літературними тенденціями [13].

Ще одним важливим способом, у який Девід Лодж трансформував університетський роман, стало його своєрідне використання гумору. На відміну від ранніх зразків жанру, що часто ґрунтувалися на карикатурності, сатиричний підхід Лоджа вирізняється більшою людяністю та емоційною складністю. Його персонажі, попри виразну комічність, не зводяться до об'єктів глузування, а постають багатовимірними особистостями, які змушені долати труднощі академічного середовища, особистих взаємин і культурного тиску. Гумор у романах Лоджа базується на самосвідомості героїв, які нерідко усвідомлюють власні інтелектуальні претензії, на лінгвістичній грі з академічним жаргоном, літературною теорією та науковими дискусіями, а також на ситуативній комедії, що виникає з непорозумінь, словесних обмінів і бюрократичних абсурдів. Важливу роль відіграє й структурний гумор, реалізований через використання наративних форм, які пародіюють академічні жанри. Таке поєднання комедії та емпатії зробило романи Лоджа доступними для широкого кола читачів, не знижуючи при цьому рівня їхньої інтелектуальної вишуканості. Його здатність осмислювати академічне життя водночас з іронією та прихильністю значною мірою сприяла популяризації університетського роману наприкінці ХХ століття [Lodge D., 2012. 256 p.].

Не менш важливим внеском Лоджа стало розширення просторового та культурного виміру жанру. До його появи університетський роман зазвичай зосереджувався на одному навчальному закладі, тоді як Лодж істотно розширив жанрові межі в географічному, соціальному та інтелектуальному аспектах. Роман «Маленький світ» є показовим прикладом такого підходу, адже замість

локального університетського середовища він зображує спільноту науковців у глобальному масштабі – від Північної Америки до Європи, Азії та Австралії. Це просторове розширення відображає процеси інтернаціоналізації академічних мереж, конференцій і дослідницьких спільнот, характерні для кінця ХХ століття. Представляючи академічні кола як глобальний «маленький світ», Лодж переконливо показує, що університети більше не є ізольованими інституціями, а функціонують як вузли світової інтелектуальної системи, сформованої конкуренцією, мобільністю, співпрацею та культурним обміном. Такий зсув мав суттєвий вплив на розвиток жанру, оскільки узгодив університетський роман із ширшими тенденціями глобалізації в літературі й суспільстві та сприяв його виходу за межі національного контексту [13].

Лодж також істотно розширив тематичний діапазон університетського роману, звернувшись до соціальних і економічних трансформацій у сфері вищої освіти. Роман «Гарна робота» (1988), залишаючись частиною академічної трилогії, переносить фокус із виключно університетського простору на промислове робоче середовище, досліджуючи взаємозв'язок між академічними інституціями та корпоративним світом у контексті економічних реформ епохи Тетчер. Таким чином автор виходить за межі традиційного зображення викладацького життя, порушуючи питання співпраці між університетами й промисловістю, тиску державного фінансування, змін у ролі жінок в академічному середовищі, а також проблем класової мобільності та економічних структур. Цей роман особливо виразно демонструє здатність Лоджа поєднувати соціальну критику з комічною основою кампусного роману, пропонуючи багатогранне бачення реакції університетів на політичні й економічні зрушення [28].

Вплив Девіда Лоджа на університетський роман проявляється в кількох вимірах. Його трилогія сформувала впізнаваний комплекс жанрових ознак, серед яких трансатлантичне порівняння, академічні стереотипи, мотиви конференційних подорожей і гумор, тісно пов'язаний із літературною теорією, які згодом були переосмислені іншими авторами. Поєднання комічного реалізму з постмодерністською рефлексивністю розширило художній потенціал

жанру, а глобальна перспектива відкрила університетський роман для нових тематичних і просторових контекстів. У творчості багатьох сучасних письменників простежуються риси новаторства Лоджа, зокрема у творах Філіпа Рота, Майкла Чабона, Зейді Сміт, Річарда Руссо та Еліф Батуман, які поєднують сатиру з емоційною глибиною, інтегрують теоретичні дискурси та зображують академічне життя як складову ширшої соціокультурної системи [Ndiaye I., 2020. pp. 88–100].

Поєднуючи гумор, літературну теорію, культурні порівняння та наративні експерименти, він розширив тематичні й формальні межі жанру, надавши йому інтелектуальної глибини без втрати доступності та комедійної привабливості. У результаті університетський роман трансформувався з локальної сатиричної форми на міжнародно значущий жанр, який формує сучасне уявлення про академічне життя та його літературне осмислення [Milivojević Petrović S., 2017. pp. 137–144].

2.2.3 Огляд трилогії Лоджа: «Переміна місць», «Маленький світ» та «Чудова робота»

Трилогія університетських романів Девіда Лоджа – «Переміна місць» (1975), «Маленький світ» (1984) та «Чудова робота» (1988) – є одним із найважливіших внесків у розвиток сучасного університетського роману. Хоча кожен роман можна читати окремо, трилогія разом пропонує панорамне зображення академічного життя з 1970-х до кінця 1980-х років, простежуючи трансформації в університетах, інтелектуальній культурі та суспільстві в ширшому сенсі. Трилогію об'єднують повторювані персонажі, тематична безперервність, структурні експерименти та характерне для Лоджа поєднання сатири, емпатії та інтелектуальної грайливості. Вона також відображає дедалі глобальніший та міждисциплінарний характер академічної роботи, розширюючи рамки жанру від локальної інституційної сатири до міжнародної культурної критики. Цей розділ містить розширений огляд трилогії, визначаючи її ключові наративні елементи, тематичні проблеми та її значення в ширшій традиції університетського роману [36].

Опублікований у 1975 році, роман «Переміна місць» є основоположним текстом трилогії та одним із найвпливовіших університетських романів ХХ століття. Роман зосереджений на програмі академічного обміну між двома професорами: Філіпом Своллоу, лагідним лектором з вигаданого університету Сміттитаун (за зразком Бірмінгема), та Моррісом Заппом, впевненим, амбітним американським професором університету Ейфорії у Каліфорнії. Їхній обмін започатковує низку культурних, професійних та особистих трансформацій, які формують основу оповіді [Kâtip İ., Atilla A., 2021. pp. 220–233].

У романі «Переміна місць» Девід Лодж використовує контраст між британською та американською системами вищої освіти для осмислення ширших культурних і соціальних відмінностей. Традиційна, ієрархічна та відносно консервативна модель британського університету протиставляється більш динамічному, фінансово забезпеченому й ринково орієнтованому середовищу американської академії. За допомогою сатири автор піддає критиці обидві системи: британську – за її інституційну інертність і дефіцит ресурсів, а американську – за комерціалізацію освіти та схильність до поверхневих інтелектуальних тенденцій. Водночас цей культурний обмін стає підґрунтям для глибшого дослідження трансформації особистої та професійної ідентичності персонажів. Філіп Своллоу, перебуваючи в американському середовищі, поступово набуває впевненості та наполегливості, тоді як Морріс Запп у Британії стає більш рефлексивним і схильним до самокритики. Роман також відображає процеси сексуального визволення, характерні для кінця 1960-х – початку 1970-х років, зокрема в кампусній культурі, а перебільшена захопленість Заппа літературною теорією постає як комічна критика академічної моди та інтелектуальної претензійності [Friji N., 2019. pp. 22–36].

Важливим новаторським елементом «Переміна місць» є її наративна структура, побудована на поєднанні кількох форм оповіді. Традиційна розповідь від третьої особи доповнюється епістолярними розділами, газетними статтями та фінальним епізодом, оформленим як кіносценарій. Така фрагментарність і жанрова різноманітність підкреслюють перформативний характер академічного життя й передбачають більш виразний

постмодерністський підхід, який Лодж розвине в наступному романі «Маленький світ». Успіх «Зміни місць» сприяв відродженню інтересу до університетського роману, увів у жанр трансатлантичну перспективу та закріпив вигадане місто Сміттитаун як постійний художній простір для подальших досліджень академічної культури [Bray J., 2003. 160 p.].

Роман «Маленький світ» значно розширює межі академічної сатири, зміщуючи акцент із національних порівнянь на міжнародну академічну спільноту. Зберігаючи зв'язок із попереднім романом через повернення знайомих персонажів, зокрема Своллоу, Заппа та викладачів Сміттитауна, Лодж вводить нових героїв, серед яких ключову роль відіграє ідеалістичний ірландський аспірант Перссе МакГаррігл. Його романтичні й інтелектуальні пошуки структурують сюжет і водночас слугують алюзією на середньовічну лицарську традицію. Назва роману апелює як до концепції «маленького світу», що підкреслює тісну взаємопов'язаність людей, так і до глобалізації академічного життя. Персонажі постійно подорожують між континентами, відвідуючи міжнародні конференції, що дозволяє зобразити університетське середовище як космополітичну мережу, у якій професійний успіх залежить не лише від наукових досягнень, а й від мобільності, публічності та соціальних контактів [Lodge D., 2012. 352 p.].

Центральною темою «Маленького світу» є зростання впливу літературної теорії у 1970 – 1980-х роках. Лодж інтегрує у тканину роману ідеї структуралізму, постструктуралізму, деконструкції, лінгвістики та наратології, перетворюючи теоретичний дискурс як на предмет зображення, так і на художній прийом. Дискусії персонажів про праці Барта, Дерріда та інших теоретиків не лише висміюють складність і надмірну абстрактність академічного жаргону, а й відображають внутрішню логіку самих теорій. Побудований за моделлю романтичного пошуку, роман поєднує постмодерністську іронію з інтертекстуальною грою, що підкреслює театралізований характер сучасного академічного життя. Зображуючи конференції як своєрідні вистави, Лодж критикує комерціалізацію знань і

професійний тиск, у межах якого інтелектуальна праця часто змагається з видовищністю та модою [Lodge D., 2012. 352 p.].

Заключний роман трилогії «Гарна робота» зміщує фокус із глобальної академічної мережі на взаємодію університету з промисловим виробництвом у контексті соціально-економічних змін епохи Тетчер у Великій Британії. У центрі оповіді перебувають дві головні героїні – Робін Пенроуз, феміністська теоретикня літератури й тимчасова викладачка університету Сміттітаун, та Вік Вілкокс, керівник фабрики, що переживає занепад. У межах урядової програми співпраці між академічними установами та промисловістю Робін доручено спостерігати за роботою Віка, і роман простежує еволюцію їхніх стосунків від взаємного неприйняття до поступового порозуміння. На відміну від попередніх частин трилогії, «Гарна робота» пропонує ширшу соціальну перспективу, порушуючи питання економічної реструктуризації, гендерної нерівності, класових відмінностей і суспільного призначення вищої освіти. Лодж демонструє, що університети не можуть існувати ізольовано від політичних і промислових процесів, а є активними учасниками соціально-економічних трансформацій [Lodge D., 1990. 277 p.].

2.2.4 Критичне сприйняття роману «Переміна місць»

З моменту публікації у 1975 році роман Девіда Лоджа «Переміна місць» посідає центральне місце як у популярних, так і в академічних дискусіях про університетський роман. Критики високо оцінили твір за його витончений гумор, формальне новаторство та гострий культурний коментар, визнавши його важливим внеском у сучасну британську художню літературу й рушійною силою розвитку жанру університетського роману. Сатиричне, але водночас емпатичне зображення академічного життя, трансатлантична культурна перспектива та експерименти з наративною формою забезпечили роману тривалий інтерес у межах літературознавства, культурології та соціології освіти. Критичне сприйняття «Переміни місць» охоплює як ранні рецензії, так і

подальші академічні інтерпретації, що засвідчують його довгостроковий вплив на еволюцію університетського роману [62].

Ранні критичні відгуки акцентували увагу на комічній енергії твору, зокрема на здатності Лоджа пародіювати академічні претензії без надмірної жорсткості чи цинізму. Збалансований сатиричний тон, який одночасно висміює академічну культуру й виявляє прихильність до її представників, вирізняв роман серед попередніх, більш різких кампусних сатир. Особливо схвально оцінювалося змалювання персонажів: навіть найбільш гіперболізовані постаті наділені емоційною глибиною та психологічною переконливістю, що посилює гуманістичний вимір сатири [Бандровська 1999, с. 20].

Значну увагу критики приділили й формальній організації роману. Використання листів, газетних статей і розділів у форматі кіносценарію було сприйнято як новаторське та стилістично виправдане. Ці наративні експерименти не лише підсилюють комедійний ефект, а й сприяють глибшому осмисленню тем ідентичності, комунікації та перформативної природи академічного життя. У підсумку ранні рецензії закріпили за «Зміною місць» статус важливого твору, який відродив жанр, що нерідко вважався вузьким або шаблонним [Arizti Martín B., 2000. pp. 293–302].

Із кінця 1970-х років роман став об'єктом систематичного академічного аналізу, насамперед у контексті сучасної британської прози, сатиричних студій та досліджень університетської культури. Одним із найбільш обговорюваних аспектів твору є його трансатлантичний сетинг, у межах якого зіставляються британська та американська академічні системи. Дослідники наголошують, що протиставлення вигаданих університетських просторів Сміттитауна та Ейфорія функціонує як ширший коментар до проблем національної ідентичності, культурних цінностей і трансформацій у сфері вищої освіти. Особливу увагу приділено контрасту між британським академічним традиціоналізмом і американською підприємницькою моделлю університету, а також відмінностям у підходах до наукової діяльності, викладання та інституційного управління. Важливим є й зіставлення соціального ставлення до сексуальності, класових відмінностей та особистої свободи, що підкреслює глибші культурні

розбіжності між двома системами. Використання подвійного сетингу, на думку вчених, дозволяє Лоджу вийти за межі локальної сатири й перетворити університетський роман на інструмент ширшої критики західної академічної культури в період стрімких соціальних змін [Takahashi M., 2019. pp. 79–86].

Окремий напрямок критичного аналізу зосереджується на витонченому використанні сатири. Лодж не обмежується поверхневим висміюванням академічних кіл, а застосовує гумор для виявлення глибинних суперечностей інтелектуального світу. Персонажі Філіпа Своллоу та Морріса Заппа постають як втілення двох конкуруючих наукових архетипів – скромного, традиційного британського лектора та впевненого, теоретично орієнтованого американського професора. Критики трактують їх не як карикатури, а як символи різних освітніх ідеологій, взаємодія яких розкриває напруження між наукою як покликанням і наукою як кар'єрою, між традицією та інноваціями, а також між інтелектуальною цілісністю та професійними амбіціями [Aktürk, T., 2019. 55 p.].

Не менш важливим є інтерес дослідників до експериментальних наративних технік роману, зокрема до включення епістолярних фрагментів, медійних уривків, сценарних послідовностей і вкраплених документів. Ці прийоми часто інтерпретуються як метафікційні, оскільки вони підкреслюють перформативність академічного дискурсу та фрагментарний характер ідентичності в сучасному інституційному житті. Літературні критики зазначають, що структурні інновації Лоджа наближають роман до постмодерністських наративних тенденцій, водночас зберігаючи ясність викладу та реалістичну основу [Aktürk, T., 2019. 55 p.].

Ще одним важливим аспектом критичного сприйняття є зображення сексуальності, гендерних ролей та міжособистісних стосунків. Поява роману збіглася зі зміною сексуальних норм початку 1970-х років, і дослідники відзначають його чутливість до соціальних трансформацій доби. Хоча деякі інтерпретації підкреслюють відкритість твору у зображенні нових моделей сексуальних стосунків в академічному середовищі, інші вказують на переважну зосередженість на чоловічих академічних перспективах. Водночас більшість учених погоджуються, що «Переміна місць» точно фіксує перехідний момент в

університетській культурі, демонструючи складну взаємодію між професійним і приватним життям [Vožena Kusała, 2019. pp. 58-69].

З часом роман утвердився як одна з класичних моделей університетського роману. Його критична репутація залишається стабільно високою, оскільки багато дослідників вважають саме «Зміну місць» відповідальною за відродження жанру, який не зазнавав суттєвих інновацій із 1950-х років. Формальні експерименти, глобальна перспектива та нюансована культурна критика проклали шлях для нового покоління академічної художньої літератури. Подальші романи Лоджа – «Маленький світ» і «Гарна робота» – розвинули закладені тут ідеї, що підкреслює значення «Зміни місць» як відправної точки трансформаційної трилогії [Showalter, E., 2005. 166 p.].

Вплив Лоджа простежується і в творчості пізніших авторів, які адаптували кампусне середовище до ширших тематичних і просторових рамок. Якщо ранні університетські романи зазвичай обмежувалися британськими провінційними університетами або американськими гуманітарними коледжами, то Лодж продемонстрував потенціал академічної прози для осмислення міжнародних наукових мереж, теоретичних дебатів, міждисциплінарних проблем і соціально-економічних процесів.

Навіть через десятиліття після публікації «Переміна місць» залишається часто цитованим текстом у дослідженнях академічної культури. Представники соціології, освітніх та організаційних студій використовують роман як ілюстративний матеріал для аналізу академічної ідентичності, інституційних змін, глобалізації вищої освіти, професійного суперництва та культурної ролі університетів. Поєднання точності спостережень, гумору та аналітичної проникливості зробило твір важливим орієнтиром для міждисциплінарного осмислення університетського життя [Anderson, Ch. K. and Thelin, J. R., 2009. pp. 106–113.].

Таким чином, критичне сприйняття роману «Переміна місць» відображає його подвійний успіх як художнього твору та як культурного документа. Рецензенти й науковці високо оцінюють його гумор, структурну винахідливість і глибоке розуміння академічних інституцій. Роман продовжує вивчатися не

лише як складова впливової трилогії Девіда Лоджа, а й як фундаментальний текст, що суттєво змінив жанр університетського роману та зберігає актуальність для сучасних читачів і дослідників академічного світу.

РОЗДІЛ 3. ПОЕТИКА ТА ЖАНРОВІ ОСОБЛИВОСТІ РОМАНУ ДЕВІДА ЛОДЖА «ПЕРЕМІНА МІСЦЬ»

3.3.1 Місце дії та контекст

Місце дії роману Девіда Лоджа «Переміна місць» відіграє вирішальну роль у формуванні його наративної структури, тематичного фокусу та сатиричної спрямованості. Автор конструює вигаданий простір навколо двох вигаданих університетів: Сміттитаун, провінційного британського закладу, вільно змодельованого за зразком Бірмінгемського університету та університету Ейфорії, який функціонує як узагальнене відображення каліфорнійського дослідницького кампусу. Обидва місця служать не просто

місцями дії, а й набувають символічного значення, представляючи контрастні академічні культури, національні моделі освіти та ідеологічні рамки [Lodge, D., 2004. 264 p.].

Трансатлантичний вимір роману формує основу його соціальної сатири та культурного коментаря, оскільки дозволяє дослідити відмінності між британською та американською системами вищої освіти в період інтенсивних соціальних та освітніх змін у другій половині ХХ століття. Завдяки детальному зображенню академічного середовища, архітектурних обстановок, соціальних структур та професійної практики, Лодж перетворює Сміттитаун та Ейфорію на мікрокосми двох різних соціокультурних реальностей [61].

Сміттитаун, розташований в англійському Мідлендсі, зображується як індустріальне, соціально стратифіковане міське середовище, що характеризується атмосферою стриманості та інституційного консерватизму. Університет у цьому просторі постає носієм історичної традиції британської вищої освіти, що характеризується жорсткою ієрархією, формалізованими професійними відносинами та обмеженими можливостями для академічної мобільності. Кампус зображено через образи застарілої інфраструктури, тісних офісів та бюрократизованої адміністрації, що підкреслює фінансові та структурні обмеження закладу [Бандровська 1999, с. 20].

Академічна культура Сміттитауна тісно пов'язана з відмінностями соціального класу. Акцент на академічному родоводі, належній поведінці та інституційній лояльності відображає ширші післявоєнні британські соціальні норми. Такі персонажі, як Філіп Своллоу, змушені діяти в системі, в якій професійні амбіції часто обмежуються традиціями та негласними правилами. У цьому контексті Сміттитаун постає як простір інтелектуального потенціалу, обмеженого інституційною інерцією, що призводить до відчуття застою та розчарування [Dalton-Brown, S., 2008 pp. 211–227].

На противагу цьому, університет Ейфорії являє собою динамічну та відкриту модель американської вищої освіти. Заснована на зображеннях провідних каліфорнійських університетів, вона втілює оптимізм, просторість та матеріальне достаток академічного середовища 1960-х та 1970-х років. Кампус

характеризується сучасною архітектурою, гнучкими навчальними програмами, активною дослідницькою культурою та ліберальним соціальним кліматом, сформованим культурними та політичними процесами того періоду [Scott R. F., 2004. 81 p.].

«Ейфорія» відображає американську освітню ідеологію, що ґрунтується на принципах меритократії, конкуренції та професійної мобільності. Академічна кар'єра в цьому середовищі тісно пов'язана з науковою продуктивністю, участю в конференціях та отриманням фінансування досліджень. Персонаж Морріса Заппа є прикладом типу інтелектуала-професора, для якого університет функціонує як простір самореалізації та професійного розвитку. Водночас сатиричний підхід Лоджа викриває проблемні аспекти цієї системи, включаючи тенденцію до комерціалізації знань та поверхневу взаємодію з інтелектуальними модами [Zidan, A., 2022. 47 p.].

Культурний простір «Ейфорії» виходить за межі суто академічного життя, відображаючи ширші соціальні трансформації епохи, такі як політичний активізм, контркультурні рухи та переоцінка моральних норм та ідентичності. Ця атмосфера безпосередньо впливає на персонажів, сприяючи змінам у їхньому самосприйнятті та міжособистісних стосунках. У цьому сенсі сеттинг функціонує як каталізатор як особистої, так і професійної трансформації [Abodohoui O. O., 2022. pp. 13–19].

Ключовим структурним елементом роману є обмін професорами між Сміттитауном та Ейфорією, який має символічне значення та слугує засобом порівняння двох академічних моделей. Досвід Філіпа Своллоу в американському середовищі сприяє розширенню його особистого та професійного кругозору, тоді як занурення Морріса Заппа в британський контекст спонукає до саморефлексії та критичного переоцінювання своїх цінностей. Таким чином, роман демонструє, якою мірою індивідуальна ідентичність формується інституційним та культурним середовищем [Kehde S., Lodge D., 1991. 105 p.].

Цей обмін також відображає процеси інтернаціоналізації у вищій освіті, пов'язані з поширенням академічних ідей, науковців та теоретичних підходів

через національні кордони. Лодж фіксує етап формування глобального академічного простору, який пізніше стає предметом більш ґрунтовного аналізу в його романі «Маленький світ» [Scott R. F., 2004. 81 p.].

Супротиставляючи Сміттитаун та Ейфорію, Девід Лодж пропонує критичний аналіз обох систем, розкриваючи консерватизм та соціальну замкнутість британської академії поряд з прагматизмом та комерційною орієнтацією американської моделі. Університети функціонують як мікрокосми, через які автор досліджує ширші культурні, соціальні та ідеологічні процеси сучасного світу [Бандровська 1999, с. 20].

Таким чином, місце дії у «Змінних місцях» є ключовим компонентом художньої структури роману. Воно визначає розвиток персонажів, спрямовує розвиток оповіді та формує ідеологічний та тематичний зміст твору. Через контрастні зображення Сміттитауна та Ейфорії Лодж досліджує відмінні риси британських та американських академічних традицій, глобалізацію університетської системи та механізми, за допомогою яких формується академічна ідентичність в умовах культурних змін.

3.3.1 Сюжет та структура оповіді

Сюжет та наративна структура роману Девіда Лоджа «Переміна місць» є однією з його найоригінальніших та найвидатніших рис. Поєднання трансатлантичного академічного обміну, численних наративних режимів та стилістичних експериментів дозволяє автору досліджувати питання ідентичності, академічного успіху та культурного контрасту в ефектній, але водночас грайливо-іронічній манері. Наративний дизайн роману – це не просто формальний прийом, а невід'ємний компонент його соціальної сатири та культурного коментаря. За допомогою використання різноманітних текстових форм – листів, газетних матеріалів, елементів кіносценарію та традиційної оповіді від третьої особи – Лодж створює багат шарову структуру, яка відображає фрагментарну, перформативну та часто суперечливу природу академічного життя [Sarmah K., 2021. pp. 478–485].

В основі сюжету роману лежить програма академічного обміну між Філіпом Своллоу, скромним і невибагливим лектором з вигаданого університету Сміттітаун, та Моррісом Заппом, впевненим у собі та амбітним професором університету Ейфорії в Каліфорнії. Шестимісячний обмін, під час якого Своллоу подорожує до Сполучених Штатів, а Запп переїжджає до Великої Британії, стає каталізатором численних особистісних, культурних та професійних трансформацій. Оповідь розгортається навколо наслідків їхнього культурного витіснення та демонструє, як нове середовище поступово змінює їхні моделі поведінки, самосприйняття та академічні цінності [Lodge, D., 2004. 264 p.].

Спочатку Своллоу відчуває дезорієнтацію, стикаючись з американською академічною реальністю, що характеризується відкритістю, надмірністю та ліберальними соціальними нормами; проте він поступово набуває впевненості та відчуття внутрішньої свободи. На противагу цьому, Запп, чия ідентичність тісно пов'язана з американським професіоналізмом та інтелектуальною конкурентоспроможністю, сприймає британське академічне середовище як обмежувальне та неорганізоване, що змушує його займатися саморефлексією та переглядати власну роль. Симетрія цих трансформацій дозволяє Лоджу не лише зіставити дві академічні культури, але й продемонструвати гнучкість та умовний характер особистої ідентичності. Таким чином, обмін функціонує не лише як сюжетний прийом, а й як символічна структура, через яку роман досліджує вплив інституційного контексту на самосприйняття та професійну поведінку [Lodge, D., 2004. 264 p.].

Розповіді двох професорів розвиваються паралельно, поступово перетинаючись через різні форми комунікації та опосередкованої взаємодії, створюючи таким чином дзеркальний ефект. У міру того, як Своллоу стає більш відкритою та вільною, Запп демонструє дедалі більшу стриманість та вразливість. Ця перевернута симетрія посилює комічний ефект, одночасно підкреслюючи центральну ідею роману про перформативну природу академічної ідентичності [Kehde S., Lodge D., 1991. 105 p.].

Однією з найвиразніших рис наративної структури «Переміна місць» є інтеграція кількох текстових форм. Основним способом оповіді є оповідь від третьої особи зі зміщенням фокусування між Своллоу та Заппом. Така перспектива дозволяє зобразити культурні непорозуміння, академічне суперництво, особисту невпевненість, а також подружню та емоційну напруженість, яку переживають персонажі. Ці розділи забезпечують зв'язність оповіді, а також дозволяють проводити психологічний аналіз, не ускладнюючи взаємодію читача з текстом [Womack K., 2005. pp. 326–339].

Листи відіграють значну роль у романі, слугуючи засобом прямого доступу до внутрішнього досвіду персонажів. Через контраст риторичних стилів – британська стриманість проти американської експансивності – Лодж підкреслює культурні відмінності, одночасно звертаючи увагу на географічну та емоційну дистанцію, що виникає в результаті обміну. Листування дозволяє читачеві простежити суб'єктивні інтерпретації нового середовища та спостерігати за поступовою еволюцією ідентичностей обох головних героїв [Arizti Martín B., 2000. pp. 293–302].

Уривки з газет вводять зовнішній соціальний коментар у текст і функціонують як сатиричне відображення суспільного сприйняття академічного життя. Вони підкреслюють сенсаційність медіадискурсу та демонструють, як події в університетському середовищі можуть бути спотворені або перебільшені в публічній сфері. Таким чином, особистий досвід персонажів розміщується в ширшому культурному контексті [Kehde S., Lodge D., 1991. 105 p.].

Найбільш радикальне структурне відхилення спостерігається в заключному розділі, який представлений у формі кіносценарію. Цей стилістичний зсув дистанціює читача від подій, підкреслює їхню виконавську якість і сигналізує про перехід від реалістичної нарації до метафікції. Формат сценарію пародіює кінематографічні зображення академічного життя, водночас підкріплюючи поняття ідентичності як ролі, що виконується в рамках соціальної драми. Академічні та особисті конфлікти таким чином

перетворюються на публічне видовище, яке викриває театральність наукового існування [Arizti Martín B., 2000. pp. 293–302].

Використання різноманітних наративних стилів виконує кілька функцій: воно відображає фрагментацію сучасного академічного життя, підкреслює перформативний характер професійної ідентичності, створює сатиричний ефект і поглиблює тематичну складність роману. Сама структура тексту стає метакоментарем щодо способів, якими інтелектуальне життя опосередковується лінгвістичними та жанровими умовностями [Kehde S., Lodge D., 1991. 105 p.].

У міру розгортання сюжету ідентичності персонажів зазнають дестабілізації залежно від наративної перспективи, комунікативного контексту та текстової форми. Ця мінливість резонує з постмодерністськими уявленнями про «я» як мінливу та контекстуально зумовлену конструкцію. Структурний підхід Лоджа відображає його тематичний інтерес до того, як академічне середовище одночасно формує та спотворює особисту ідентичність [Arizti Martín B., 2000. pp. 293–302].

Кінцівка роману, представлена у формі сценарію, виконує рефлексивну функцію, спонукаючи читача переоцінити попередню розповідь та усвідомити сконструйовану природу тексту. Така саморефлексивність узгоджує «Переміну місць» з постмодерністською традицією, не позбавляючи роману характерної для Лоджа іронії та доступності [22].

Таким чином, сюжетна та наративна структура роману «Переміна місць» нерозривно пов'язані з його ідеологічними та тематичними питаннями. Організуючи роман навколо академічного обміну та поєднуючи різноманітні наративні форми, Девід Лодж створює художню модель, яка відображає складність, нестабільність та перформативний характер академічного життя. Структурні інновації автора не лише збагачують художню текстуру роману, але й розширюють жанрові можливості університетського роману.

3.3.3 Персонажі як академічні архетипи

Одна з визначальних переваг роману Девіда Лоджа «Переміна місць» полягає в його системі яскраво намальованих персонажів, які функціонують не лише як окремі фігури в оповіді, а й як архетипи, що представляють різні моделі академічної ідентичності, національної культури та інтелектуальної орієнтації. Лодж створює галерею персонажів, чия поведінка, цінності та внутрішні конфлікти втілюють контрастні академічні традиції Великої Британії та Сполучених Штатів, тим самим перетворюючи їх на символічні фігури, через яких роман проводить ширший культурний та інституційний аналіз. У той час як Філіп Своллоу та Морріс Запп утворюють центральну вісь протистояння персонажів, другорядні фігури – подружжя, колеги та студенти – значно розширюють тематичний обсяг твору, пов'язуючи професійне життя з особистими стосунками, сексуальною мораллю та соціальними нормами академічного середовища [Бандровська 1999, с. 20].

Характеристика Лоджа ґрунтується на поєднанні реалістичної психологічної мотивації та сатиричного узагальнення. Його персонажі одночасно правдоподібні та символічні: вони відображають повсякденну складність університетського життя, а також представляють ширші культурні моделі, які його формують. Ця подвійність дозволяє автору використовувати персонажів як рушійних сил сюжету, так і як аналітичні інструменти, за допомогою яких академічні архетипи досліджуються з іронією, гумором та критичною дистанцією [Arizti Martín B., 2000. pp. 293–302].

Філіп Своллоу постає в романі як втілення скромного, традиційного та певною мірою пасивного британського науковця. Його особистість, професійна позиція та інтелектуальний стиль відображають цінності та обмеження повоєнної британської університетської системи, особливо ті, що характерні для провінційних установ, таких як вигаданий Сміттитаун. Скромність, емоційна стриманість, повага до ієрархії та невпевненість у власній академічній ідентичності формують образ науковця, який уникає професійної конкуренції та неохоче активно просуває свої дослідження. Ця позиція відображає глибоку інтерналізацію класових та інституційних ієрархій, властивих британській академічній традиції [Showalter E., 2004. 143 p.].

Кар'єрні труднощі Своллоу – відсутність визнання, повільне просування по службі та обмежена наукова продукція – мають не лише індивідуальний, а й системний характер. Вони символізують структурні обмеження британської вищої освіти 1970-х років, включаючи недостатнє фінансування, акцент на викладанні, а не на дослідженнях, та слабку інтеграцію в міжнародні академічні мережі. Таким чином, постать Своллоу функціонує як критичний коментар до інституційної інерції та соціальної ізольованості британської академічної спільноти [Zidan, A., 2022. 47 p.].

Перебування Своллоу в Американському університеті Ейфорії стає досвідом глибокої особистісної трансформації. Зіткнення з більш відкритою, неформальною та багатого на ресурси академічною культурою, а також з ліберальними соціальними нормами, сприяє зростанню його впевненості, емоційної виразності та відчуття внутрішньої свободи. Ця метаморфоза підкреслює залежність академічної ідентичності від культурного контексту та одночасно служить сатиричним дзеркалом британської стриманості, яке приховує пригнічені бажання та нереалізований потенціал [Abodohoui O. O., 2022. pp. 13–19].

На відміну від Своллоу, Морріс Запп втілює архетип наполегливого, конкурентоспроможного та підприємливого американського професора. Його академічна кар'єра та інтелектуальна орієнтація базуються на принципах професіоналізму, меритократії та постійної конкуренції. Запп глибоко вкорінений у мережі конференцій, наукових публікацій та теоретичних дебатів, що відображає модель американської університетської культури, орієнтованої на дослідження. Його впевненість, яка часом межує з зарозумілістю, різко контрастує зі стриманістю Своллоу та представляє ідеологію індивідуальних досягнень [Anderson, Ch. K. and Thelin, J. R., 2009. pp. 106–113.].

Запп також служить символом піднесення літературної теорії та інтелектуальних мод у другій половині ХХ століття, зокрема структуралізму та постструктуралізму. Він розглядає інтелектуальну працю як конкурентну арену, на якій теоретичні підходи мають не лише інтелектуальний, а й символічний капітал. Через персонажа Заппа Лодж іронічно розмірковує про

комерціалізацію знань та престиж, пов'язаний з теоретичними «тенденціями», не зводячи персонажа до карикатури, натомість зберігаючи його інтелектуальну життєву силу та привабливість [Kâtip İ., Atilla A., 2021. pp. 220–233].

Перебування Заппа в Смітгіатуні призводить до дестабілізації його ідентичності: впевненість поступається місцем сумнівам, професійне домінування – вразливості, а амбіції виявляються менш доречними в більш консервативному середовищі. Повільніший темп британського академічного життя заохочує до саморефлексії та розкриває глибший внутрішній вимір його особистості. Таким чином, роман демонструє культурну обумовленість академічних норм та випадковість традиційних уявлень про успіх [Ndiaye I., 2020. pp. 88–100].

Другорядні персонажі відіграють вирішальну роль у поглибленні соціальної та культурної критики роману. Подружжя головних героїв відображає трансформацію гендерних ролей та напруженість у традиційних шлюбних структурах. Гіларі Своллоу втілює британський внутрішній консерватизм, тоді як її поведінка під час відсутності чоловіка свідчить про прагнення до незалежності. Дезіре Запп, навпаки, постає як образ сучасної американської жінки – інтелектуально активної та орієнтованої на самореалізацію, навіть у рамках шлюбу. Їхній досвід торкається тем сексуального визволення, емоційного незадоволення та невидимості академічних подружжя [Abodohouï O. O., 2022. pp. 13–19].

Студенти та колеги обох університетів ще більше підкреслюють зображення інституційних екосистем. Американські студенти представляють контркультурні рухи, політичний активізм та сексуальну свободу, тоді як британські колеги наголошують на стабільності, ієрархії та традиціях. Романтичні сюжетні лінії, флірт та непорозуміння виходять за рамки простої комедії, викриваючи інституційне лицемірство, гендерну нерівність та особисту вразливість в академічному середовищі [Aktürk, T., 2019. 55 p.].

Незважаючи на свою архетипну природу, персонажі Лоджа не піддаються стереотипам. Їхня поведінка зумовлена психологічними мотивами, такими як не впевненість, прагнення визнання та страх професійної невдачі, а також

культурними нормами їхніх відповідних академічних систем. Автор уникає прямого морального судження, натомість розкриваючи внутрішні суперечності як персонажів, так і установ, у яких вони перебувають [Arizti Martín B., 2000. pp. 293–302].

Таким чином, персонажі у творі «Переміна місць» функціонують одночасно як окремі особистості та як представники академічних архетипів. Через протиставлення Своллоу та Заппа, а також через систему другорядних фігур, Лодж досліджує механізми формування академічної ідентичності, перетин особистого та професійного життя та роль університету як мікрокосму суспільства. Саме розвиток персонажів стає ключовим засобом взаємодії з темами культурного обміну, глобалізації та перформативної природи академічного життя.

3.3.4 Стилiстичнi особливостi

Стилiстичнi особливостi роману Девiда Лоджа «Перемiна мiсця» є визначальними для його критичного успiху та особливого статусу в традицiї унiверситетського роману. Оповiдна манера письменника по причинi комiчного реалiзму iз постмодернiстськими експериментами, створюючи гiбридну форму, що залишається водночас доступною для читача й iнтелектуально насиченою. Використання пародiї, пастишу, iронiї, метафiкацiї та змiнних наративних режимiв дозволяє авторовi досліджувати академічну культуру з високою точністю та виразним гумором. Ці стилістичні прийоми використовують не лише естетичну функцію, а й слугують інструментами культурної критики, підкреслюючи перформативний, фрагментарний і часто абсурдний характер академічного життя. Саме завдяки таким інноваціям роману «Переміна місце» значно розширив межі жанру та вплинув на подальший розвиток академічної художньої прози.

Однією з визначальних стилістичних характеристик роману є широке використання пародії та пастишу, за допомогою яких Лодж імітує та перебільшує широкий спектр академічних та популярних дискурсів. Ці прийоми виконують як комічні, так і аналітичні функції, викриваючи риторичні

надмірності наукового письма та театральність інтелектуальної культури. Пародіюючи академічну прозу, Лодж відтворює її характерні риси – щільний професійний жаргон, абстрактну аргументацію, надмірну кваліфікацію та складні структурні моделі – щоб виявити власну важливість та, часом, порожнечу теоретичного дискурсу. Роман демонструє, як академічне письмо може перейти від комунікативного засобу до перформативного акту, зосередженого більше на сигналізації експертності, ніж на передачі сенсу.

Поряд з академічною пародією, Лодж широко використовує пастиш, запозичений з популярних жанрів, включаючи журналістику, кінематографічні сценарії, бюрократичні документи, листи та сповідальні наративи. Це стилістичне розмаїття підкреслює множинність дискурсів, що формують академічну ідентичність, та відображає текстовий надлишок, характерний для університетського середовища. Пародія та пастиш функціонують як інструменти сатиричної демістифікації, представляючи інтелектуальні моди як соціально сконструйовані, а не як невід'ємно авторитетні. Водночас ці прийоми дозволяють Лоджу відображати інституційну структуру академічного життя, насиченого меморандумами, звітами, лекціями та доповідями на конференціях, а також підкреслюючи контраст між британською та американською академічними традиціями, які суттєво відрізняються своїми риторичними стилями та інтелектуальними пріоритетами [Kehde S., Lodge D., 1991. 105 p.].

Іронія пронизує практично кожен аспект роману «Переміна місць», формуючи його тон, розвиток сюжету та динаміку персонажів. Гумор використовується не лише для розваги, а й як витончений критичний інструмент. Ситуативна іронія найчіткіше проявляється в неочікуваних наслідках академічного обміну: стриманий та невпевнений у собі Філіп Своллоу стає дедалі впевненішим та емоційно вільнішим в американському контексті, тоді як самовпевнений та інтелектуально агресивний Морріс Запп переживає дезорієнтацію та професійне приниження у Британії. Ці інверсії висувають на перший план випадковість академічної ідентичності та її залежність від інституційного та культурного середовища. Вербальна іронія діє через власну мову персонажів, яка часто підриває себе, ненавмисно виявляючи

претензії, невпевненість чи лицемірство. Драматична іронія виникає через непорозуміння між персонажами, особливо щодо романтичних зв'язків, академічного суперництва та культурних неправильних інтерпретацій [Ndiaye I., 2020. pp. 88–100].

Комічне перебільшення ще більше посилює сатиричний ефект роману, підкреслюючи характерні риси академічної поведінки та інституційного життя. Теоретична бравада Заппа, боязкість Своллоу, міжвідомче суперництво в Сміттитауні та підвищений студентський активізм – все перебільшено, але контрольовано. Ці зображення ніколи не перетворюються на просту карикатуру; натомість вони висвітлюють глибші соціальні та психологічні механізми, що лежать в основі інтелектуальної практики та інституційної дисфункції [Bergonzi V., 1995. 96 p.]

Особливо значним стилістичним нововведенням роману є його наративна фрагментація, яка надає тексту виразного постмодерністського характеру, зберігаючи водночас наративну зв'язність. Лодж порушує традиційний підхід до оповіді, інтегруючи традиційну розповідь від третьої особи з епістолярними розділами, газетними статтями та заключним розділом, повністю написаним у формі кіносценарію. Листи дозволяють отримати доступ до внутрішніх емоційних станів персонажів, підкреслюють контрастні національні стилі письма та підкреслюють суб'єктивну природу наративного репрезентації. Уривки з газет виконують сатиричну функцію, викриваючи сенсаційність ЗМІ та обмежене розуміння громадськістю академічного життя, одночасно розміщуючи університетські події в рамках ширших культурних наративів. Остаточний формат сценарію висуває на перший план перформативний характер академічного існування, створює ефект дистанціювання та привертає увагу до штучності наративної конструкції, перетворюючи академічний досвід на буквальне видовище [Felsberger M., 2008. 135 p.].

Чергування наративних форм сприяє текстовій поліфонії, відображає фрагментацію постмодерністської інтелектуальної культури та висуває на перший план конструйовану природу самої розповіді. Структура роману стає сатирою на академічне життя, яке представлено як фрагментоване,

саморефлексивне та під домінуванням конкуруючих дискурсів. Метафікційне усвідомлення ще більше підкріплюється тим фактом, що персонажі беруть участь у дискусіях про літературу та теорію, які відображають власні формальні стратегії роману. Таким чином, Лодж створює твір, який не лише про академічну культуру, але й структурно сформований академічними способами мислення [66].

Незважаючи на експериментальну форму, оповідний голос Лоджа залишається чітким, дотепним та позначеним критичною дистанцією. Його проза характеризується точністю спостережень, м'якою іронією та доступністю оповіді. На відміну від деяких кампусних романістів, чиє трактування академічного життя позначене гіркотою чи цинізмом, Лодж займає співчутливу та спостережливу позицію. Його гумор критикує академічні установи, не дегуманізуючи тих, хто їх населяє [66].

Стилістичні особливості роману «Переміна місць» – пародія, пастиш, іронія, фрагментація наративу та метафікція – є не декоративними прийомами, а важливими інструментами для дослідження складнощів академічної ідентичності та інституційної культури. Інноваційне поєднання Лоджем традиційних та постмодерністських технік дозволяє йому викривати суперечності в інтелектуальному житті, сатирично ставитися до університетських структур, досліджувати перформативну природу наукової ідентичності та драматизувати процеси культурної та особистісної трансформації.

3.3.5 Відповідність жанровій традиції

Роман Девіда Лоджа «Переміна місць» вважається одним із визначальних творів жанру університетського роману не лише завдяки формальним інноваціям та розширенню жанрових меж, але й, перш за все, завдяки своїй здатності повноцінно та вміло реагувати на традиційні очікування цього типу академічної художньої літератури. Роман включає майже всі ключові конвенції,

пов'язані з університетським романом: сюжет, зосереджений навколо університету, ансамбль персонажів, орієнтованих на викладачів, академічне суперництво, інституційну сатиру, особисті та професійні невдачі, сексуальні та інтелектуальні заплутаності, а також критичний аналіз академічних амбіцій та претензій. Це послідовне дотримання усталених жанрових моделей є вирішальною причиною, чому «Переміна місць» функціонує як знаковий текст. Роман чітко демонструє глибоке розуміння Лоджем традиції університетського роману та його здатність творчо використовувати її успадковані структури, теми та типи персонажів [Felsberger M., 2008. 135 p.].

Аналіз роману виявляє численні способи, якими «Переміна місць» відповідає усталеним умовностям університетського роману. Зокрема, твір характеризується сильним акцентом на університеті як основному місці дії, акцентом на житті викладачів, а не на студентському досвіді, трактуванням академічного суперництва та професійної тривоги, а також постійним використанням сатири як домінуючого способу оповіді. Завдяки цим особливостям роман Лоджа міцно вписується в традицію академічної художньої літератури, що виникла в 1950-х роках і була розвинена такими письменниками, як Кінгслі Аміс та Мері Маккарті [Bergonzi V., 1995. 96 p.]

Однією з визначальних характеристик кампусного роману є функція кампусу як центрального соціального світу та основного джерела наративного конфлікту, і «Переміна місць» повністю дотримується цієї конвенції. Хоча роман містить сцени, що відбуваються поза університетом, зокрема побутові епізоди, що стосуються сімей персонажів, академічне середовище залишається структурним і тематичним ядром оповіді. Усі події в романі формуються професійною ідентичністю головних героїв, інституційною культурою та конкретними умовами академічного життя [Felsberger M., 2008. 135 p.].

Як і найдосконаліші зразки кампусної художньої літератури, «Переміна місць» зображує університет як мікрокосм суспільства, простір, у якому ширші культурні сили, такі як соціальні зміни, політичний активізм, сексуальне визволення та професійні амбіції, посилюються в обмеженому середовищі. Вигадані університети Сміттитаун та Ейфорія — це не просто місця дії, а

складні соціальні організми, чії цінності, тиск та внутрішні суперечності безпосередньо впливають на поведінку персонажів та розвиток сюжету. Академічний простір визначає траєкторію оповіді, оскільки ключові події розгортаються в лекційних залах, на засіданнях кафедр, у кабінетах викладачів, на студентських протестах, конференціях та в інших умовах, характерних для навчального закладу. Навіть програма академічного обміну, яка рухає сюжет, сама по собі є подією, що базується на університеті; без академічного закладу оповідь би розвалилася, оскільки трансформації, конфлікти та невдачі персонажів невіддільні від їхніх інституційних ролей [Anderson, Ch. K. and Thelin, J. R., 2009. pp. 106–113.].

Зменшення взаємодії із «зовнішнім» світом є ще однією відмінною рисою кампусної художньої літератури, і Лодж дотримується цієї конвенції, забезпечуючи, щоб шлюби, сімейна динаміка, сексуальні стосунки та особисті кризи залишалися глибоко переплетеними з академічною ідентичністю. Навіть коли персонажі залишають фізичний простір кампусу, вони продовжують діяти та мислити як науковці — викладати, теоретизувати, порівнювати культури та виконувати наукові ролі. Цей постійний академічний фокус чітко розміщує роман у встановлених межах жанру [Felsberger M., 2008. 135 p.].

Академічне суперництво становить ще одну ключову конвенцію університетського роману, яка часто виражається через професійну невпевненість, інституційну конкуренцію або міжособистісну напруженість, і роман «Переміна місць» міцно вкорінений у цій традиції. Головні герої роману, Філіп Своллоу та Морріс Запп, втілюють контрастні академічні типи, чие протистояння породжує як професійну, так і особисту напруженість. Їхнє суперництво не має відверто ворожого, а має символічний характер: Своллоу заздрить теоретичній витонченості та професійному статусу Заппа, тоді як Запп, у свою чергу, заздрить емоційній автентичності Своллоу та відносній свободі від професійної тривоги. Ця динаміка перегукується з класичною конвенцією університетського роману, в якому персонажі визначають себе через контраст зі своїми колегами.

У кампусній художній літературі академічне життя часто зображується як джерело постійної тривоги, і Лодж дотримується цієї традиції, наголошуючи на страхах професійного застою та інтелектуального старіння, залежності від студентських оцінок, кафедральних плітках та боротьбі за професійну видимість. Ці тривоги підживлюють комічні пригоди роману, узгоджуючи його з ранніми кампусними романами, в яких академічне життя функціонує одночасно як психологічний тягар та джерело комедії [Kâtip İ., Atilla A., 2021. pp. 220–233].

Тісно переплетені з професійним розчаруванням особисті невдачі, яких переживають персонажі. Лодж продовжує традицію університетського роману, зображуючи подружнє невдоволення, позашлюбні зв'язки та емоційні кризи, що виникають внаслідок професійного переміщення та академічної нестабільності або посилюються ними. Особисте життя представлено як невіддільне від академічного, що підсилює акцент жанру на взаємозалежності приватної та інституційної сфер [Kehde S., Lodge D., 1991. 105 p.].

Сатира займає центральне місце в романі «Переміна місць», що відображає її традиційну роль у кампусному романі. Університет забезпечує благодатний ґрунт для викриття людських претензій та інституційних абсурдів, і робота Лоджа є зразковою в цьому плані. Роман висміює теоретичний жаргон, академічну моду, завищене наукове его та перформативний характер презентацій на конференціях, зокрема через персонажа Морріса Заппа. Водночас він пропонує сатиричне зображення академічної бюрократії, зображуючи хаотичні комітети, адміністративні непорозуміння та ритуалізовані інституційні процедури. Ці сцени узгоджують роман з попередніми академічними сатирами, які критикують структурну неефективність вищої освіти [Bergonzi V., 1995. 96 p.]

Незважаючи на свою гостроту, сатира Лоджа не цинічна. Натомість вона відображає традиції таких письменників, як Кінгслі Аміс та Малкольм Бредбері, які поєднували інституційну критику з гуманістичним співчуттям. Гумор у «Змінюючи місця» викриває суперечності академічного життя, не підриваючи гідності самої науки.

Ще однією визначальною рисою університетського роману є його зосередженість на викладачах, а не на розвитку студентів, і «Переміна місць» повністю відповідає цій традиції. Оповідь зосереджена на професійних призначеннях, політиці щодо постійного перебування на посаді, обов'язках викладача, дослідницьких очікуваннях та інституційній культурі. Студенти з'являються лише в другорядних ролях — як протестувальники, учасники аудиторних занять або романтичні інтереси — слугуючи переважно фоном для емоційних та інтелектуальних проблем академічного персоналу [Scott R. F., 2004. 81 p.].

На відміну від «Роману виховання», який зосереджується на особистісному зростанні від юності до дорослого віку, «Переміна місць» досліджує кризи зрілої ідентичності, професійний застій, академічне самоформування та гендерні очікування в дорослому академічному житті. У цьому відношенні Лодж твердо залишається в рамках традиції університетського роману, зосередженої на викладацькому складі.

Останній спосіб, у якому роман відповідає жанровій традиції, полягає через трактування університету як майже антропоморфізованої присутності. «Сміттітаун» та «Ейфорія» функціонують як установи з чіткими «особистостями», цінностями, нормами поведінки та культурними кодами. Як і в попередніх кампусних романах, які використовують вигадані університети як центральні символічні структури, установи Лоджа діють як квазіперсонажі, що формують ідентичність та впливають на хід подій. Незважаючи на сатиричне перебільшення, обидва університети залишаються впізнаваними та правдоподібними, зберігаючи баланс між сатирою та реалізмом, характерний для традиції кампусного роману [Felsberger M., 2008. 135 p.].

Роман «Переміна місць» тісно пов'язаний із усталеними очікуваннями щодо університетського роману. Його сюжет, зосереджений на університеті, зосередження уваги на житті викладачів, розгортання академічного суперництва, постійне використання сатири та трактування установи як символічного середовища – все це відповідає традиційним рамкам академічної художньої літератури. Водночас глибоке розуміння Лоджем цього жанру

дозволяє йому не просто відтворювати його умовності, а й творчо працювати в їх межах, створюючи роман, який водночас вірний традиції та здатний її розширити.

ВИСНОВКИ

Девід Лодж — один із найвпливовіших британських письменників другої половини XX століття, чия творчість займає особливе місце в розвитку університетського роману як жанру. Поєднуючи академічний досвід, літературно-критичну ерудицію та сатиричне бачення сучасної культури, Лодж створив художню модель університету, яка відображає не лише інституційні особливості вищої освіти, а й глибші соціальні та інтелектуальні процеси

епохи. Його роман «Переміна місць» став основоположним текстом університетського роману, оскільки органічно інтегрує традиційні жанрові конвенції з постмодерністськими наративними стратегіями та міжкультурною перспективою.

У художній літературі Девіда Лоджа університетський роман функціонує як форма художнього осмислення академічної ідентичності, професійних амбіцій, інтелектуальних мод та культурних відмінностей між національними моделями освіти. З цієї причини «Переміна місць» надає особливо репрезентативний матеріал для аналізу жанрової специфіки університетського роману та його еволюції в контексті англійської літератури ХХ століття.

У ході виконання дипломної роботи було проведено комплексний аналіз університетського роману як окремого жанру сучасної англійської літератури, а також розглянуто жанрові, структурні та тематичні особливості роману Девіда Лоджа «Переміна місць» як одного з найбільш репрезентативних прикладів університетського роману. Заявлена мета дослідження була досягнута, а визначені завдання послідовно виконані.

У дослідженні уточнено концепцію університетського роману та окреслено його генезис у британській та американській літературних традиціях другої половини ХХ століття. Було встановлено, що кампусний роман постає як жанр, орієнтований на художню інтерпретацію академічного середовища, професійної ідентичності університетських викладачів, інституційних механізмів університету та його взаємодії з ширшими соціокультурними процесами. Визначальною родовою рисою університетського роману є поєднання сатири, іронії та соціальної критики з інтелектуальною рефлексією, що пояснює його міждисциплінарний характер та стійкий науковий інтерес з боку літературознавства, культурології та соціології освіти.

Аналіз творчості Девіда Лоджа в контексті розвитку жанру продемонстрував його провідну роль у трансформації університетського роману. На відміну від попередніх зразків жанру, які переважно зосереджувалися на локалізованому академічному середовищі, Лодж значно розширив його просторові, тематичні та структурні межі. Трилогія

університетських романів письменника, включаючи «Переміна місць», започаткувала нову модель університетського роману, орієнтовану на міжкультурне порівняння, глобальну академічну мобільність та постмодерністську гру з наративними формами. Таким чином, творчість Лоджа є ключовим етапом в еволюції жанру від інституційної сатири до складної інтелектуальної прози з яскраво вираженим культурним та філософським виміром.

Аналіз роману «Переміна місць» показав, що наративний прийом академічного обміну між британським та американським університетами виконує не лише сюжетоутворюючу, а й концептуальну функцію. Просторовий та культурний контраст між вигаданими університетами Сміттитаун та Ейфорія дозволяє автору дослідити відмінності між двома моделями вищої освіти, одночасно піддаючи критичному аналізу їхні інституційні обмеження та ідеологічні припущення. У романі університет функціонує як мікрокосм, що відображає ширші процеси глобалізації, трансформацію академічної ідентичності та зміни соціальної ролі інтелектуала в сучасному суспільстві.

Особливу увагу було приділено аналізу сюжету та наративної структури роману. Було встановлено, що формальні експерименти Лоджа, включаючи використання різноманітних наративних стилів, жанрових вставок та різноманітних текстових форм, становлять органічний компонент сатиричного та постмодерністського виміру твору. Фрагментація наративу, метатекстуальність та іронічна дистанція не лише посилюють комічний ефект, але й відображають фрагментарну та перформативну природу академічного життя. Наративна структура функціонує як засіб художнього осмислення нестабільності професійної та особистої ідентичності персонажів.

Дослідження системи персонажів показало, що протагоністи представляють узагальнені академічні архетипи, водночас зберігаючи психологічну індивідуальність. Через постаті Філіпа Своллоу та Морріса Заппа Лодж представляє різні моделі академічної поведінки, професійних амбіцій та культурних цінностей. Їхні трансформації в ході «зміни місць» підкреслюють

відносність стабільних ідентичностей та залежність індивіда від інституційного та культурного контекстів.

Аналіз стилістичних особливостей роману підтвердив, що поєднання інтелектуального гумору, пародії, пастишу та іронії є визначальною рисою художньої манери Лоджа. Ці прийоми виконують не лише естетичну, а й критичну функцію, дозволяючи автору одночасно висміювати академічну культуру та розмірковувати над нею. Стилiстична гнучкiсть та текстова доступнiсть поєднуються з високим ступенем iнтертекстуальностi та теоретичної щiльностi, що сприяє широкій читацькiй аудиторiї, не зменшуючи iнтелектуальної глибини роману.

У результаті дослідження було встановлено, що роман Девіда Лоджа «Переміна місць» повністю відповідає жанровій традиції університетського роману, водночас значно розширюючи її. Твір інтегрує класичні риси університетського роману з постмодерністськими наративними стратегіями та глобальною культурною перспективою, що забезпечило йому статус канонічного тексту жанру. Значення роману полягає не лише в його літературній цінності, а й у його здатності функціонувати як аналітичний інструмент для розуміння трансформацій в академічному світі другої половини ХХ століття.

Таким чином, проведене дослідження підтвердило актуальність та науковий потенціал вивчення університетського роману як важливого родового явища сучасної літератури. Результати дослідження можуть бути застосовані в подальших літературознавчих дослідженнях, присвячених питанням еволюції жанрів, постмодерністської прози та художнього відображення академічної культури, а також в академічних курсах з історії англomовної літератури ХХ століття.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бандровська О. Творчість Девіда Лоджа і англійський університетський роман 70–80-х рр. ХХ ст. : автореф. Автореферат дисертації кандидата наук. 1999. 20 с.

- URL: <https://uacademic.info/ua/document/0499U002924> (дата звернення: 15.10.2025).
2. Девід Лодж. *Вавилонська Бібліотека*. URL: <https://babylonlib.com/person/devid-lodge> (дата звернення: 01.01.2026).
3. Дроздовський Д. «Людське життя – це величезна драма...» Інтерв'ю з Девідом Лоджем. *Всесвіт*. URL: <https://www.vsesvit-journal.com/old/content/view/365/41/> (дата звернення: 01.01.2026).
4. Калинич К. „УНІВЕРСИТЕТСЬКИЙ РОМАН” (CAMPUS NOVEL / UNIVERSITY FICTION): ГЕНЕЗА ТА АКТУАЛЬНІ ПАРАМЕТРИ ЖАНРУ. Чернівці, 2022. URL: <https://doi.org/10.31861/pytlit2022.105.111> (дата звернення: 15.10.2025).
5. Лодж, Д., *Переміна Місць* [Текст]: Роман / Девід Лодж; пер. з англ. Тетяни Некряч. – Івано – Франківськ: Вавилонська Бібліотека, 2024. – 280 с.
6. Університетський роман в британській літературі. *Blogspot*. URL: <https://davnioangliyskamova.blogspot.com/2017/11/the-old-english-pronoun.html> (дата звернення: 15.10.2025)
7. Abodohoui O. O. Conjugal Irresponsibility in David Lodge's Changing Places // *Indiana Journal of Arts & Literature*. – 2022. – Т. 3, № 9. – pp. 13–19. URL: https://indianapublications.com/articles/IJAL_3%289%29_13-19_6335591b8453e3.16402479.pdf (дата звернення: 15.10.2025).
8. Aktürk, T. The Post-War and Postmodern English Campus Novel: “Lucky Jim” by Kingsley Amis and “Changing Places” by David Lodge. MA Thesis. Tekirdağ Namık Kemal University, 2019. 55 p.
9. Amis K. *Lucky Jim*. New York : Penguin, 1992. 251 p.
10. Anderson, Ch. K. and Thelin, J. R. Campus Life Revealed: Tracking Down the Rich Resources of American Collegiate Fiction. *Journal of Higher Education*, vol. 80(1). 2009, pp. 106–113. URL: <https://doi.org/10.1080/00221546.2009.11772132>
11. Arizti Martín B. David Lodge's Changing Places: The paradoxes of a liberal metafictionist // *EPOS Revista de Filología*. – 2000. – Т. 16. – pp. 293–302. URL: <https://pdfs.semanticscholar.org/0373/b1c913fd8f4b749eb8e778f9776c63beb05b.pdf> (дата звернення: 15.10.2025)
12. Bergonzi B. David Lodge. Plymouth : Northcote House in association with the British Council, 1995. 96 p.

13. Bevolo M. The Campus (Novel) as a Metaphor for Rethinking Tomorrow's Academia // *Academia Letters*. – 2021. – Article 3741. URL: <https://doi.org/10.20935/AL3741> (дата звернення: 15.10.2025).
14. Bigsby C. David Lodge: an appreciation. *Times Higher Education*. URL: <https://www.timeshighereducation.com/opinion/david-lodge-appreciation> (date of access: 15.10.2025).
15. Bostock P. *Poststructuralism, Postmodernism and British Academic Attitudes, with Special References to David Lodge, Malcolm Bradbury, and Gabriel Josipovici*: PhD thesis. – London: North London Polytechnic, 1989. URL: <https://repository.londonmet.ac.uk/7524/1/328914.pdf> (дата звернення: 15.10.2025).
16. Bożena Kucala, The Two Cultures and Other Dualisms in David Lodge's Thinks..., *Polish Journal of English Studies* 5.2, 2019. pp. 58-69.
17. Bradbury M. *The Modern British Novel*. – London: Penguin Books, 1994. URL: <https://ru.scribd.com/document/355824031/Malcolm-Bradbury-The-Modern-British-Novel-pdf> (дата звернення: 15.10.2025).
18. Bray J. *Epistolary Novel: Representations of Consciousness*. Taylor & Francis Group, 2003. 160 p.
19. British author David Lodge, twice nominated for Booker Prize, dies at 89. *Apnews*. URL: <https://apnews.com/article/british-author-david-lodge-dies-small-world-28ecd0077725d7610a193731363f2e25> (date of access: 09.01.2026).
20. Campbell, Ph. *The American Campus Novel, 1985–2020: Neoliberalism, Higher Education and the Student Experience*. Doctoral thesis. Goldsmiths. University of London. 2022, 274 p. URL: <https://research.gold.ac.uk/id/eprint/31923/> (дата звернення: 15.10.2025).
21. Carter I. *Ancient Cultures of Conceit: British University Fiction in the Post-War Years*. Taylor & Francis Group, 2019. 330 p.
22. Cheuk L. In 'Disorientation,' a college campus is fertile ground for absurdist comedy. *The Washington Post*. URL: <https://www.washingtonpost.com/books/2022/03/23/disorientation-elaine-hsieh-chou-book-review/> (date of access: 15.10.2025).
23. Collini S. *What Are Universities For?*. Penguin Books, Limited, 2012. 240 p.
24. Dalton-Brown, S. The Politics of the Academic Novel: From Politics to Nostalgia. *Critique: Studies in Contemporary Fiction*, 49(2), 2008. pp. 211–227.

25. Dar S. *Dark Academia How Universities Die*, Peter Fleming, Pluto Press. *Management international*. 2022. Vol. 26, no. 5. 2021 244 p.
URL: <https://doi.org/10.7202/1095473ar> (date of access: 10.01.2026).
26. David Lodge English novelist, literary critic, playwright, and editor. *Britannica*. URL: <https://www.britannica.com/biography/David-Lodge> (date of access: 01.01.2026).
27. Derrida, Heidegger, Blanchot: Sources of Derrida's Notion and Practice of Literature. Timothy Clark. *Modern Philology*. 1995. Vol. 92, no. 4. pp. 533–537. URL: <https://doi.org/10.1086/392281> (date of access: 11.01.2026).
28. *Desperately Seeking Robyn Penrose: David Lodge and the Pre-1992 Campus Novel* // Ian Pace Blog. – 2025. URL: <https://ianpace.wordpress.com/2025/01/06/desperately-seeking-robyn-penrose-david-lodge-and-the-pre-1992-campus-novel/> (дата звернення: 15.10.2025).
29. Felsberger M. The campus novel: An intercultural comparison. Diplomarbeit. 2008. 135 p.
URL: <https://phaidra.univie.ac.at/open/o:1250490> (date of access: 15.10.2025).
30. Fraser K. Rebecca Kuang in conversation about her first literary novel taking aim at the publishing industry. *The Bookseller*.
URL: <https://www.thebookseller.com/author-interviews/rebecca-kuang-in-conversation-about-her-first-literary-novel-taking-aim-at-the-publishing-industry> (date of access: 15.10.2025).
31. Friji N. The Cultural Revolution in David Lodge's Changing Places // *Arab World English Journal for Translation & Literary Studies*. – 2019. – Т. 3, № 2. – pp. 22–36. – DOI: 10.24093/awejtls/vol3no2.3
32. Ginsberg B. *The Fall of the Faculty: The Rise of the All-Administrative University and Why it Matters*. Oxford University Press, 2013. 272 p.
33. Graham A. *Intertextuality (The New Critical Idiom)*. 3rd ed. Routledge, 2021. 270 p. URL: <https://www.taylorfrancis.com/books/mono/10.4324/9781003223795/intertextuality-graham-allen>
34. Greaney M. *The "Culture Wars" and Beyond: Theory on the US Campus*. Palgrave Macmillan. 2006. pp. 41–58.
URL: https://doi.org/10.1057/9780230208070_4 (date of access: 15.10.2025).
35. Haffenden J. *Novelists in Interview*. – London: Routledge, 2007. – 288 p.

36. Jones C. Changing Places by David Lodge - the campus novel in full flight. *The Guardian*.
URL: https://www.theguardian.com/books/booksblog/2015/aug/10/changing-places-by-david-lodge-the-campus-novel-in-full-flight?utm_source=chatgpt.com (date of access: 15.10.2025).
37. Kâtip İ., Atilla A. Representations of Intellectuals in *Changing Places: A Tale of Two Campuses* (1975): An Existentialist View // *Manisa Celal Bayar University Journal of Social Sciences*. – 2021. – Т. 19, № 3. – pp. 220–233.
URL: <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1846521> (дата звернення: 15.10.2025).
38. Kehde S., Lodge D. After Bakhtin: Essays on Fiction and Criticism. *Rocky Mountain Review of Language and Literature*. 1991. Vol. 45, no. 1/2. 105 p. URL: <https://doi.org/10.2307/1346938> (date of access: 11.01.2026).
39. Knight C. A. Literature of Satire. Cambridge University Press, 2004.
40. Kyriakidou E. Petr Antene, Campus Novel Variations: A Comparative Study of an Anglo-American Genre. *European journal of American studies*. 2019. URL: <https://doi.org/10.4000/ejas.13489> (date of access: 15.10.2025)
41. Lambertsson B. E. Campus clowns and the canon : David Lodge's campus fiction : doctoral thesis. 1993.
URL: <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:umu:diva-111103> (date of access: 15.10.2025).
42. Lodge D. Quite a Good Time to Be Born: A Memoir - 1935-1975. Penguin Random House, 2016. 496 p.
43. Lodge D. Art of Fiction. Penguin Random House, 2012. 256 p.
44. Lodge D. Lives in Writing. Penguin Random House, 2014. 272 p.
45. Lodge D. Nice work. Harmondsworth, 1990. 277 p.
46. Lodge D. Small World. Penguin Random House, 2012. 352 p.
47. LODGE D. Twentieth Century Literary Criticism. Longman, 1972. URL: <https://www.taylorfrancis.com/books/mono/10.4324/9781315837130/twentieth-century-literary-criticism-david-lodge>
48. Lodge, D. Changing Places: A Tale of Two Campuses. — London: Penguin Books, 2004. — 264 p.
49. Milivojević Petrović S. Transforming the Realist Narrative Mode in “The British Museum is Falling Down”: David Lodge’s Literature of Exhaustion. *Belgrade English Language and Literature Studies*. 2017. Vol. 9. pp. 137–144. URL: <https://doi.org/10.18485/bells.2017.9.9> (date of access: 15.10.2025).

50. Morace R. A. *The dialogic novels of Malcolm Bradbury and David Lodge*. Carbondale : Southern Illinois University Press, 1989. 222 p.
51. Mullan J. *How Novels Work*. Oxford University Press, USA, 2008. 368 p.
52. Muller M., Lodge D. The Modes of Modern Writing: Metaphor, Metonymy, and the Typology of Modern Literature. *SubStance*. 1978. Vol. 6, no. 20. 130 p. URL: <https://doi.org/10.2307/3684650> (date of access: 11.01.2026).
53. Ndiaye I. Motion, Change and Discontinuity in David Lodge's Changing Places (1975). *The IAFOR Journal of Literature and Librarianship*. 2020. Vol. 9, no. 2. pp. 88–100. URL: <https://iafor.org/archives/journals/iafor-journal-of-literature-and-librarianship/10.22492.ijl.9.2.pdf>
54. Ou, Rong. *An Interview with David Lodge at Cambridge*. *Journal of Cambridge Studies*, Vol. 5, No. 2–3. Cambridge Repository. 2010. 132 p. URL: <https://www.repository.cam.ac.uk/bitstreams/c477fe57-29c8-4150-9a4c-675c365337bd/download>
55. Rosbottom R. C., D'Souza D. Illiberal Education: The Politics of Race and Sex on Campus. *The Modern Language Journal*. 1993. Vol. 77, no. 1. 113 p. URL: <https://doi.org/10.2307/329590> (date of access: 10.01.2026).
56. Rossen J. *The University in Modern Fiction: When Power is Academic*. St. Martin's Press, 1993. 202 p.
57. Sarkar, S. Campus Novel Definition, Characteristics, Examples in Literature. All About English Literature, 2021. URL: <https://www.english-literature.com/2021/11/campus-novel-definition-characteristics-examples.html> (дата звернення: 15.10.2025).
58. Sarmah K. An Introduction to “Campus Novel” // *International Journal of Creative Research Thoughts (IJCRT)*. – 2021. – Т. 9, № 3. – pp. 478–485. URL: <https://www.ijcrt.org/papers/IJCRT1133478.pdf> (дата звернення: 15.10.2025).
59. Scott R. F. It's a Small World, after All: Assessing the Contemporary Campus Novel. *The Journal of the Midwest Modern Language Association*. 2004. Vol. 37, no. 1. 81p. URL: <https://doi.org/10.2307/1315380> (date of access: 11.01.2026).
60. Selejan C. Campus/Academic Novels and “Built-In” Nostalgia // *ResearchGate*. – 2023. URL: https://www.researchgate.net/publication/368556057_CampusAcademicNovels_and_Built-In_Nostalgia (дата звернення: 15.10.2025).
61. Self J. Seriously funny. *The Critic*. URL: <https://thecritic.co.uk/seriously-funny/> (date of access: 15.10.2025).

62. Showalter E. Changing Places' in Changed Times. *The Chronicle of Higher Education*. URL: https://www.chronicle.com/article/changing-places-in-changed-times/?utm_source=chatgpt.com (date of access: 15.10.2025).
63. Showalter E. Faculty towers: The academic novel and its discontents. Philadelphia, PA : University of Pennsylvania Press, 2004. 143 p.
64. Sutherland J. English satire. Cambridge England University Press, 1958. 173 p.
65. Takahashi M. The Comparative Framework of David Lodge's "Changing Places". *Bulletins of Japan-UK Education Forum*. 2019. Vol. 23. P. 79–86. URL: https://www.jstage.jst.go.jp/article/juef/23/0/23_79/article/-char/en
66. Turan Y. Z. Changing Spaces, Changing Moods in David Lodge's Changing Spaces. URL: [https://www.researchgate.net/publication/316189174 CHANGING SPACES CHANGING MOODS IN DAVID LODGE'S CHANGING SPACES](https://www.researchgate.net/publication/316189174_CHANGING_SPACES_CHANGING_MOODS_IN_DAVID_LODGE'S_CHANGING_SPACES) (дата звернення: 15.10.2025).
67. Womack K. Academic Satire: The Campus Novel in Context / K. Womack // B. W. Shaffer (ed.). *A Companion to the British and Irish Novel, 1945-2000*. – Oxford: Blackwell Publishing, 2005. pp. 326–339.
68. Zidan, Ashraf. Academics and Novel: Campus Fiction/University Fiction/College Novels/Academic Fiction, 2022. P.47. URL: [https://www.researchgate.net/publication/366123413 Academics and Novel Campus FictionUniversity FictionCollege NovelsAcademic Fiction](https://www.researchgate.net/publication/366123413_Academics_and_Novel_Campus_FictionUniversity_FictionCollege_NovelsAcademic_Fiction)